CLAVDII GALENI PERGAMENI IN HIPP. *librum de Natura hominis commentarius,*

*

Ioanne Guinterio Andernaco interprete.

Accesserunt Iacobi Syluij Medici scholia multò quàm priùs locupletiora.

IN VIRTVTE



ET FORTVNA.

LVGDVNI,

Apud Gulielmum Rouillium, sub Scuto Veneto.

1553.

CL. GALENI PERGAMENI IN HIPpocratis librum de Natura hominis Commentarius,

IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

DE elementis ex Hippocratis ſententia commentariũ, quem olim conſcripſi, familiarium cuidã peregrinationem inſtituenti tradidi, ad illius me ingenij captum habitúmque in eo accommodans. Quæ igitur ipſum exactè nouiſſe ſciueram, ea neque operis initio demon ſtraui, neque commemini, etſi ita

factitare cõsueuerim, quũ sermo omnibus ipsum lecturis est cõmunis futurus. Quoniam verò in multorum manus liber, haud noui qua ratione, iam excidit, aliũ præter illum conscribere visum mihi non est: & interpretationẽ libri de Natura hominis hoc nomine distuli, quòd omnia quæ ad eã rem attinebant, in commentario prius edito (cui titulum indidi, de Elementis secundum Hippocr. sententiã) manifestò sim persecutus. Proinde nunc (quandoquidem familiares mei ipsius quoq; Hippocratici libri expositionẽ, non modò dictionum ad dogma necessariarũ vt in illo priùs feci, sed omnium ordine à me desiderarũt accipere) exordiẽs interpretationẽ, illa priùs scribam, quæ in libri de Elementis secundũ Hippocratem initio dicere omisi,
quòd

quòd familiarem noſtrũ ea non latere ſcirem. Vnum itaq; & primum dicendum eſt, quid φύσεως, hoc eſt, naturæ vocabulũ ſignificet: à quo etiam veterum Philoſophorũ nonnulli nomen ſortiti, φυσικοὶ, hoc eſt, naturales, ſunt nũcupati. Fiet autẽ nobis perſpicuum id, cuius gratia hoc dico, ſi libros περὶ φύσεως, hoc eſt, de natura ab ipſis conſcriptos perlegamus. Videtur enim hi libri exponere primã ſubſtantiam qualíſnam ſit, quam nó generatam, verùm ſempiternã eſſe dicunt, omnibus corporibus quę generationi & corruptelæ obnoxia ſunt, ſubiectã. Item declarãt, quæ peculiari ratione inſunt ſingulis generatis & corruptibilibus: quæ poſtquam noueris, alia quoque noſces, nempe quæ non propria ratione vnicuiq; particulari ſubſtantiæ accidunt. Per-

Φύσις, ſiue natura Philoſophis veteribus eſt prima rerũ materia: Ariſtoteli autẽ potiùs forma eſt natura, c. 1. libr. 2. Phyſ.

Ad naturæ rerum cognitionẽ perfectã neceſſaria.

fecta igitur singularum rerum existentium naturæ doctrina, hunc in modum efficitur: etiamsi vnum aliquis aut duo quæ rei cuipiam insunt, recenseat: atque sic homines loqui solent, vbi nonnihil de rei natura pronuntiant, quemadmodum & Poëta factitauit. Nã quum prædixisset,

Homerus Odyssea K.

Sic iam Mercurius fatus, terra medicamen
Exhibet euulsum, naturámq; ipsius edit.

Mox subiicit,

Nigra ipsi radix, verùm flos lacteus extat.

Natura plantarũ nostris quatuor sensibus, præcipuè tamẽ gustatu cognoscitur vt lib. 4. Simpl. & ipsarũ fa-

In hunc modum qui de herbis, aut omnino de stirpibus scripserunt, sensibilem ipsarum naturam edocent, quales sint singulæ, si tactu, gustu, olfactu, & visu eas examines, exponentes: item quam vim habeant, vel intra corpus assumptæ, vel foris applicatæ. Siquidem in his vniuscuiusque rei natura sensibi

ſenſibilis conſiſtit. At * hac ſuperior & prima eſt, de qua tum ego prædixi, tùm Plato conſulit, vt is eam habeat cognitam, qui volet quancunque rem methodo, hoc eſt, ratione, & via quadam tractare. Adſcribam autem tibi verba ipſius, SOC. Animæ igitur naturam, ſine totius natura intelligere te, vt conuenit, poſſe arbitraris? PHAE. Si ſanè Hippocrati ex Aſclepiadarum genere credendum eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodum poſſis. SOCRA. Rectè quidem, ô amice, dicit: attamen præter Hippocratem, ratio inſpiciunda, examinandáque eſt, an ipſi conſentiat. PHAEDRVS. Aſſentior. SOCRA. Et quid tandem Hippocrates dicit, veráque ratio? an non

cultate in corpus noſtrum.

* τόυτων

In Phædro ad finē de animæ natura diſputant Socrates & Phædrus.

Hoc Galenus in fine huius repetit, et initio methodi medendi.

Simplex hîc est species infima seu specialis.

Multiplex est genus multas sub se habēs species.

ſic? Conſyderandum eſt de cuiuſlibet rei natura: primum ſanè ſimpléxne ſit, an multiformis, cuius nos ſciētes eſſe voluerimus, quámque alios docere ſtudeamus. Poſteà verò ſi ſimplex fuerit, facultas ipſius inſpicienda eſt, quam videlicet ad quid agendum, item quam ad patiēdum ab alio, habeat. Quòd ſi ſpecies habet multas, his dinumeratis, in ſingulis ſimiliter vt in vna, naturalis & agendi & patiendi vis inquirenda. Hæc tibi Platonis verba ſunt ex Phædro, quæ tum naturæ vocabuli ſignificatū, tum quomodo ſubſtantiam ipſius methodo conueniat inſpicere, docent. Tales verò omnes veterum Philoſophorum libros de natura conſcriptos, inuenias, nempe Empedoclis, Parmenidis, Meliſsi, Alcmæonis, & Heracliti. Aliqui nō vnum, ſed

ſed plureș huius ſpeculationis libros compoſuerunt: aliqui etiam multò plures, quemadmodum Epicurus. Incipit enim is, ſicuti & alij omnes, à quæſtione, vnúmne ſit & ſimplex, cuius naturam inuenire conemur, an compoſitum ex ſimplicibus quibuſdam ſe prioribus, quæ veterum ipſorum ſucceſſores elementa nominare conſuerunt: quomodo Grãmatici in voce quatuor & viginti elementa eſſe pronuntiant, hoc eſt, ſimplices primáſque particulas, quæ non amplius in alias diuidi poſſunt, ſicuti ſyllabæ: nam ſi de hac ſyllaba, ſtra primum adimas elementum, ſ, licet reliquã adhuc integram habere ſyllabam, tra. Ita ſi rurſus ab ipſa, tra, primam demas literam, t, id quod ex hac reliquum eſt habebis, ra, quod diuidi poteſt: non tamen, a, adhuc

diuidere licet, neque illam ex duobus, tribúsve sonis, sicut alias multas, constare ostendes: verùm indiuisus vnus ipsius sonus est, non secundum quantitatem simpliciter (vt alibi & nos, & alij pleriq; Philosophi ostendimus) verùm secundum solā speciem. Pari modo qui quatuor elementa corporum, quæ generationi & corruptelæ subiecta sunt, esse dicunt, aërem, ignem, terram, & aquam, quoniā amplius singula ipsa in plures species secari nequeunt, ideo naturalis speculationis principia ipsa statuunt. Prima siquidem est corporum minimorum notio, quantitatis ratione: deinde alia secunda, qualitatis, vt in elementis vocis ostensum est. Atque hinc naturales Philosophi inter se dissenserunt, nonnulli sanè elementa corporum generatorum

Libr. de placitis Hippo. & Platonis.

rum & corruptibilium particulas quantitate minimas ſtatuentes, nõnulli verò qualitate. Verùm de ſignificatu vocis elemẽti, libro * primo de Nominibus medicis copioſiſsimè diſputatum eſt, quemadmodum & de naturæ vocabuli ſignificatione in quinto. At in præſentia non de appellationibus aut ſignificatis, ſed de rebus ipſis diſputatio eſt, ex quibus minimis, ſiue ſecundum magnitudinem, ſiue ſecundum ſpeciem, prima corporum generatorum compoſitio ſit conflata, quæ Ariſtoteles * & nos appellamus ὁμοιομερῆ, id eſt, ſimilaria. Secunda nanque ex his alia corporum fit conſtructio, quæ vocamus ὀργανικὰ, id eſt inſtrumentaria, vt manus, cruris, oculi, linguæ, pulmonis, cordis, iecinoris, lienis, renum, ventris, vteri, & id

*Lib. Ga. de nominibus medicis.

*Cap. 10. lib. 1. Histor. & c. 1. lib. 2. de partibus: & libr. 1. c. 5. de generat. animaliũ, & Gal. libr. 8. de Placitis Hip. & in Cõstit. artis medic.

id genus aliorum. Quippe constãt ex primis & similaribus, quæ sanè etiam πρωτόγονα, id est, primogenia Plato appellare consueuit: de quorum differentia dictum quidẽ iam est vno quodã volumine: nunc autem summatim dicetur clarioris doctrinæ gratia. Similare igitur est os, cartilago, & ligamentum: similare & membrana, & pinguedo, & caro, tum quæ musculorũ fibris circundatur, quæ & ipsæ sunt similares, tũ quæ in vĩsceribus habetur, quam Erasistratus etiam παρέγχυμα [quasi dicas affusionem] vocare solitus est. Cæterùm significaui statim ab initio operis, quo medendi methodum, qualis nam sit, demonstraui, fieri non posse, vt per indicationes similaribus corporibus, medearis, nisi prius cognitum habeas, vtrum singula ipsa simplicia sint,

ſint,an ex pluribus conflata. Item temperata illáne ſint per tota, an ſolum ſe mutuò contingant. Iam verò oſtenſum eſt à me,nõnullos Medicos,è quorum numero & Eraſiſtratus eſt,ex dimidio eſſe dogmaticos,qui inſtrumentariarũ partium morbos ratione curant:ſimilarium aut neutiquam, aut Empiricorum more. Nec ſciunt pleriq; ipſorum. quomodo inſtrumentariorũ morbi ab iis qui ſimilaribus accidunt, differant:veluti nec de vtrorunque ipſorum numero. Sed vos ô ſodales,etiam de Morborum differentiis vnum aliquem è noſtris commentariis habetis, & remediorum non exiguum opus,cui titulum indidi, Methodum medendi. Verùm tum hæc,tum alia de natura corporis noſtri diſputationem requirũt, quæ præſenti in volumine docetur.

Partes ſimilares ex elementis 4. per tota cõfuſis fiunt Hippocrati: ſe ſolũ tangentibus, Empedocli.

Libri huius neceſſitas.

tur. Quare etiam mirari aliquis pos
sit illos, qui librum de natura ho-
minis non esse germanum Hippo-
cratis censent, sed (vt ipsi vocare
consuerunt) νόθον, id est, spurium,
decepti ab iis, quæ ipsi afficta sunt,
& interposita: de quibus in his ipsis
commentariis fusiùs tractabo. Im-
præsentiarum satis est explicare,
quæ in germano, vel etiam adulte-
rino Hippocratis opere compræ-
hensa sunt: quorum lectio sic ha-
bet. Huius libelli prima in vno vo-
lumine pars, ad ducentos & qua-
draginta versus porrigitur: osten-
dens ex calido, frigido, sicco, & hu
mido, animalium corpora esse con
flata: pariter & de humorum natu-
ra docens. Altera post hanc pars,
varia est: etenim prima pars errati-
cos morbos à publicè grassanti-
bus pestilentibúsque discernit: &
pro

Argumẽtum libri de natura hominis.

propriam vtriusque generis curationē summatim tradit. Hanc subsequens libri pars, consectionē venarum persequitur. Deinde de morbis varia est doctrina: & postea salubris victus ratio ad priuatos cōscripta. Postremò, qua ratione quis crassissimos homines attenuet, aut tenuissimos repleat: quibus coniuncta est de vomitu præceptio: mox breuis quædam puerorum victus rationis descriptio: deinde mulierum: pòst, eorum qui exercentur. Ad finem adiecta est versibus circiter decem, cerebri morborum doctrina temerè & sine iudicio. Proinde clarum omnibus est, totum libellum ex multis instructum conflatúmque esse, ad sexcentos ferè versus, aut paulò minus extensum. Habet autem primam sanè disputationem, vbi de elementis & humorib

Partē libri huius primā & secūdam Hippocratis esse.

ribus agit, omnino Hippocratis arti consentaneã quemadmodũ & secundã, quæ morbos publicè grassantes, & erraticos inuicem distinguit. At eam, quæ de venarum contectione est, euidenter ab aliis interposita, totã habet vitiosam. Neque enim iis, quæ apparent, consonat, & ab iis quæ in secũdo de morbis passim ingruentibus sunt comprehensa, dissentit. Subsequẽtium alia suppostititia sunt, de quibus, quũ tibi librum interpretabimur, exactè agemus: alia verò sunt mentione digna, & paucis rectè dicta, nec ab arte Hippocratis aliena, sicuti quæ de salubri victus ratione prodita sunt. Ex his totus quidem liber constat, verùm prima ipsius pars, totius Hippocraticæ artis veluti fundamentum continet: quare demirari nonnullos me dixi, qui eam

Hanc partem de venis Aristoteles tribuit Polybo libr. 3. capi. 3. de Natura animaliũ.

eam ab Hippocratis ſenſu alienam eſſe tuentur. Plurimi ſiquidem qui Hippocratis artem habent cognitam, germanis ipſam aſſcribunt, iudicantes magni Hippocratis eſſe commentarium: quidam verò Polybi eius diſcipuli, ſimul & in iuuenibus docendis ſucceſſoris, qui nullum planè Hippocratis dogmatum videtur tranſmutaſſe in vllo ſuo libro: quemadmodum neque Theſſalus eius filius, mirabilis ſanè vir & hîc exiſtimatus, ſed qui non in patria, ſicuti Polybus permanſerit. nam Archelao regi Macedoniæ familiariter conuixit. Itaque perſuaſum habent, vt dixi, & alij propè vniuerſi Medici, præter paucos quoſdam, Hippocratis eſſe librũ de Natura hominis: id quod nec Plato ipſe ignorat. Scribit itaque in Phædro ſententiam paulò

Polybus Hippocratis diſcipulus.

Hippocratis filij duo Theſſalus & Draco.

antè à me recitatam, cuius initium hoc eſt. S O. Animæ igitur naturã, ſine totius natura intelligere te vt conuenit, poſſe arbitraris? P H A E. Si ſanè Hippocrati Aſclepiade credendum eſt, ne corporis quidem naturam citra hanc methodũ poſſis. Hæc verba perlegentes inconſultos illos nugatores conſiderare oportebat, quo in libro Hippocratis methodus, quam Plato commendat, perſcripta ſit: quippe non in alio quàm præſenti hoc commentario de natura hominis tradita eſſe videbitur. Deinde verò & alia ſingula quę Plato enumerauit, quæ etiam ego in opere de Elementis ſecũdum Hippocratem edocui, & nihilominus in præſentia perſequar: ad ídque me nunc accingo, quandoquidẽ ita vobis viſum eſt: illud ſanè adhuc vbi ſermoni adiecer

Librum hunc verè eſſe Hippocratis.

cer

cero, orationum quę in libro sunt, expositionem aggrediar. Quum liber de elementis secundum Hippocratis sententiam à me aliquando conscriptus, in multorũ manus incidisset, probatúsq; ab omnibus esset eruditis, pauculi indocti (qui demonstrationũ in eo scriptarum nullã potuerũt repræhendere, quãuis id aggressi) cõtabescebant, rũpebantúrque inuidia, hoc satis esse ad calumniam putantes, si dicerent opus non esse ipsius Hippocr. Esto igitur neq; Hippocratis, nec ipsius Polybi, nec, si velint, omnino conscriptus liber sit de Hominis natura qui ostendat corpora nostra ex calido, frigido, sicco, & humido esse conflata. Etsi enim hoc ipsis donabimus, tamen corpora nostra ex his constare, Hippocratis est dogma. Nam in libris, qui maximè

Hippo. in Aphor. et in libello de Aquis aëre & locis.

germani ipſius ſunt,non modò differentias morborum his principiis conſentaneas facere videtur, ſed etiam curationum modos illinc inuenire. Siquidem morbi ipſorum principiorum ratione calidi, frigidi,humidi,& ſicci,inter ſe differũt. Curatio autem fit,calidorum ſanè, dum refrigerantur: humidorum, dũ ſiccantur:veluti & frigidorum, dum calfiunt:ſiccorum,dum humectantur. Præterea ante hæc, ipſas naturas hominum, alias calidas, alias frigidas,has humidas,illas ſiccas arbitratur:ætatéſque ſimiliter, & regiones etiam pari modo inuicem differre autumat, quum nihil horum Eraſiſtratus vnquam prodiderit,ſicut nec alius quiſpiam eorum,qui calidum adſcititium, non innatum,eſſe putant. Sic etiam alia omnino particularia Hippocrates

ſanè

ſanè ad hæc principia refert: Eraſiſtratus autem non obſeruat: quæ cauſa eſt, vt nonnulla naturæ opera indiſcuſſa reliquerit, quemadmodum in commentariis de Facultatibus naturæ docuimus. Quoniam verò, qui omnibus honeſtis obſtrepunt, ſermonis prolixitatem criminantur, dicentes nos quiduis potiùs quàm commentarios ſcribere, decreui & hanc ipſorum contumeliam recidere, proprio alio opere à me conſcripto, in quo opinionem eandem cum Hippocrate me tueri oſtendam, quæ in libro de Natura hominis ſcripta eſt, & in aliis omnibus commentariis. Noui autem rurſus quemadmodum in omnibus iis quæ à nobis demonſtrãtur, inuidi ea calumniari veriti, quæ ab omnibus collaudantur, criminantur aliquas ſpeculationes eorũ qui

ipſis communicant, ita etiam nunc factùros ipſos. Etenim in libris qui ſcribentur, dicunt Hippocratem vti quidem verè ſcopis elementaribus, calido, frigido, ſicco, & humido, non tamen verè ipſum ſentire. Quum autem demóſtret rurſus ex iis corpora noſtra conflari, non videri hoc Hippocrati dictitant: quippe librum de Natura humana non eſſe Hippocratis. Sicut igitur illi malefacere non deſinunt: ita & nos conuenit memores eorum, quę in ſingulis commentariis erant propoſita, in memoriam illis reuocare. At neque, quum demonſtramus Hippocratem in omnibus commentariis artis ſuæ fundamentum in ſcientia de elementis repertis ſtatuere: hoc omiſſo, de veritate ipſorum inquirant: neque quum de veritate inquirimus,

mus, aut etiam demonſtramus, digrediantur ad ſententiæ ipſius conſiderationem: ſed priuatim quidē, an vera de elementis diſputatio ſit, diſquirant: priuatim quoq;, an hæc elementa Hippocrates ſtatuerit. Quum itaque duo hæc diſquirenda proponantur, prius in opere de Elementis ſecundum Hippocratem, & in diſputatione modò propoſita conſiderent. Hinc abundè colligitur, eadem ſemper elementa ſtatuiſſe: librúmque præſentem cōſcripſiſſe, viris non imprudentibus apparet.

SCHOLIA.

GAleni liber hic de Medicis vocibus etiam hodie deſideratur, ne quis eum eſſe putet, qui nunc titulo diffinitionum Galeni falsò inſcribitur. Ob id naturæ ſignificata aliquot, Hippocrati & Galeno conſuetiora hîc adſcribere viſum eſt, prætereà, quæ hoc commentario decla-

rantur:ne & hîc,& in alijs Medicorum libris, homonymia lectori medico imponat. Natura est ex primis quatuor elementis temperatura, siue vniuersa substantia & temperies ex primis elementis, calido, frigido, humido, sicco conflata, id est, igni, aëre, aqua, terra: quod propriũ ac principalissimum & maximè secundum ipsam naturæ substantiam, significatum est. Quo Hippocrates vsus est libro toto de natura hominis, & multis alijs locis, vt Aphoris. 34. li. 2. & Aphoris. 2. li. 3. Galenus cõmentario in hos Aphorismos, & lib. 3. Temperamentorũ. Eodẽ significato dicitur consuetudo esse acquisititia natura, cap. 17. lib. 3. simplicium: & consuetudo singulorum corporũ naturam ostendere lib. 9. Methodi: & naturã semper gaudere consuetis, lib. 8. Methodi. ex libro 1. Hippocratis de ratione victus in morbis acutis. Naturæ omnium doceri non possunt. Hippocrates libro de alimentis. Communis & propria hominũ natura Medico noscenda est, Galenus initio ad Glauconem.

Naturæ vocabulũ de calido innato dici.

Natura est calidum innatum, seu calor natiuus, Aphor. 15. lib. 1. & Aphor. 22. lib. 5. cui idem est facultas, nostrum corpus gubernãs. Hic enim calor solus animal ab initio afformauit, posteà auxit, & vsque ad mortem enutriuit, & vt paucis finiam, hic calor est causa omnium operum naturalium. Neque aliud quicquam est natura animalium, quàm hoc calidũ innatum, secun

cundũ Hippocratis opinionẽ. Galenus in Aphor. 15. lib. 1. Idem initio libri 2. Facultatum naturalium: Quod semen prius erat, id cùm primum gignit & format animal, natura quædã fit. Idem initio libri 5. Symptomatum: Per naturæ vocabulum in hoc sermone intelligas velim, omnem qua regitur animal facultatem, siue illa à volũtatis nostræ imperio pendeat, siue non. Idem lib. 4. Vsus partium naturam vocat, naturam nutritoriam, & animam nutritoriam. Idem libro 2. ad Glauconem in sumpta à viribus indicatione, Calor natiuus vel est virtutum substãtia (vt summi tum Philosophi, tum Medici existimauerunt) vel si non hoc, saltem primum & maximè necessarium, ipsarũ instrumentum. Satietas &c. modum naturæ excedens, Aphor. 4. libri 2. Cibus præter naturam ingestus: Aphor. 17. libr. 2. id est, supra naturam & virtutem nos gubernantem. Eodem sensu ab Hippocrate & Galeno passim audimus naturam morbos exiguos per se sanare, carnem in vlceribus generare, vlcera glutinare, & cicatrice tegere, nos & cætera animalia, ad id quod conducit, impellere: ab eo quod noxium est, retrahere: humores coquendo discernere: crisi vel aliter expellere: & si rectè agat, & per loca conferentia vergat, vel sinendam, vel à Medico imitandã esse: sin minus, à motu suo reuocandam. & alia huiusmodi sexcenta. Quanquam hæc naturæ significatio cum priore tam est

affinis, vt interdum vix secernas, vtra sit accipienda, vt apud Galenum cap. 85. Artis medicæ, Optima natura quantum appetit, tantum etiam concoquit. Omne nimium est naturæ inimicum. Aphor. 51. lib. 2. Et fortasse est eadem re ipsa, sola ratione differens, aut si vis etiam, quo effectum à sua causa. Vnde Galenus in hunc Aphor. Natura, inquit, in elementorum commoderatione consistit. Facultatum item substantia in animalibus & plantis, & cæteris corporibus in certa quadã tẽperie ex 4. qualitatibus consistit, Galenus lib. 1. Facul. nat. & li. 1. Simpl. Hoc significato intelligere poßis, sanitatem esse secundũ naturam: morbum esse præter vel contra naturã: Naturam tribus constare partibus, seu substantijs, spirituosa, verè solida, carnosa.

Natura pro deo seu ratione diuina.

Natura est deus, seu diuina ratio, toti mundo, & partibus eius insertа: vt cum à Galeno in libro de Vsu partium dicitur, Natura rerũ parens & opifex: Natura nihil frustra facit, vtilitati & pulchritudini partium prospicit, proportiones obseruat, patiendi promptitudinem vitat in partibus nostris, naturæ iustitia, prouidentia, solicitudo, industria, sagacitas, sophisma, ars, miraculum, scopi in partium corporis nostri constructione. Et vbi contra Mosen disputat lib. 11. de Vsu partium. Natura excrementis instrumenta instituit, & instrumentis facultates inseruit, quibus incitata, quædam ad se trahunt excrementa,

qua

quædam alijs ea transmittunt, quædam eadem propellunt, primo libro Sanit.tuendæ.

Natura est prima ætas, & prima in vtero conformatio: vt, Natura crassus, vel gracilis. Aph.44.lib.2.

Natura est forma corporis: vt Hipp.1.Epid. Maximè moriebantur, quibus natura vergebat ad phthisim. id est, corporis forma, scilicet pectus angustum. Est enim vbi & hanc nominant naturam. Gal. Aph.34.lib.2.

Natura est essentia: vt, Morbi natura, initio lib.3. Methodi, & alibi passim.

Alias naturæ significationes etiam Medicis interdum vsurpatas, prudens omitto, ne sim longior: tu si voles, adscribito.

TEXTVS HIPP.

QVi de natura humana vlteriùs, quàm ad Medicinam pertinet, disputantes audire consueuerit, ei hunc sermonem audire commodũ non est. Neque enim in totũ, aërem, dixerim hominem esse, neque ignẽ, neque aquam, neque terram, neque aliud quippiam. quia non vnum in homine esse apparet: sed hæc iis quę volent dicere permitto.

COM

Commenta. Galeni.

QVantum ad seriem hāc dictionum attinet, haud adeò fieri posse videbitur, vt manifestò autoris sententiam intelligas. Accusat enim eos qui disputationem de natura vlterius abducunt, quàm Medicina postulet. Vlterius autem abducere, aliquis poterit intelligere illos, qui ignem, aquam, aërem, & terram, hominis naturæ elementa esse dictitant, si non misceant ipsa: item illos, qui elementum vnū aliquod ponunt. Quorū priorem sententiam prompta imaginatione: secundam verò exacta magis cōsideratione percipimus. Nam qui corpora nostra ex igne, terra, aqua, & aëre inuicem temperatis cōstare arbitrantur, ab iis iniquè postulabit aliquis, vt secernant ostendendo in nobis aquam aut ignem, aut terrā, aut

Duplex de elemētis opinio falsa.

aut aërem,aut ſi nō oſtendunt,conuinci dicat.Simile enim hoc eſt,ac ſi voles in medicamento tetrapharmaco,vel cerā,vel picem,vel ſeuū, vel reſinam puram ſyncerámque oſtendi:aut iis qui nequeant oſtendere,nō concedas ex his ipſum eſſe cōpoſitum.Nam dum quatuor cōtemperari dicuntur,nullum ex ipſis ſyncerum eſſe oſtēditur.Poſsis igitur ambo in propoſita oratione intelligere.Verùm in iis quæ mox dicentur,ſecundum ab autore adſtrui videtur.Et(ſi quis animum diligēter aduertat)etiam hac ipſa oratione,vbi inquit,Neque enim hominem in totum aërem eſſe dixerim, non hoc dicit,quòd non ſit omnino in nobis aër:quemadmodum neque quòd ignis,vel aqua,vel terra, ſed quòd nō in totū ſit,quod Gręci ἐν πάμπαν dicūt:qua dictione ſignifica

Tetrapharmacum,baſilicō Paulo dicitur, ex horum æqua portione.

ficatur [Græcum] illud, μὴ παντελῶς (hoc eſt, non omnino) non [autem illa dictio] μηδόλως, hoc eſt, nulla ex parte. Neque enim res, de qua diſputamus, per dictionem πάμπαν, tollitur omnino, ſed quod in ea abſolutum eſt, & miſturæ expers, comminuitur. Quin & Homerus in eo ſignificatu, voce πάμπαν vti videtur, in quibus ſcribit,

οὐδ' ἔτι πάμπαν

ἤθελε λαὸν ὀλέσαι ἀχάϊκον ἰλιόθι πρό.

id eſt,

Non quia Græcos

In totum voluit ſub Troiæ perdere muris.

Apho.19. lib.2. Item Hippocrates ipſe quum ait, Morborum acutorum οὐ πάμπαν, id eſt, non in totum ſecuræ ſunt prædictiones, ſiue ad ſanitatem, ſiue ad mortem. Etenim Poëta ſcribit, Iouem in gratiam Thetidis, magnam Græcorum cladem velle moliri,

liri, non tamen omnino ipſos extinguere. Hippocrates verò multas ſanè prædictiones firmas eſſe dicit,(vt in commentariis in librum Prognoſticôn oſtendimus)non tamē omnes,pręſtat intelligere.Quod etiã ſubſequentibus declarat,Hippocratem non concedere iis, qui aërem ſolum humani corporis eſſe elementum dictitant, quemadmodum neq; his qui terram ſolam,aut aquam,aut ignem.Neque enim vnũ aliquod horum eſt,ſed omnia elementa.Proinde etiam dictionē ad finem orationis poſitam,quum ambigua ſit,in eo ambiguitatis genere,quod ex diuiſione & compoſitione naſcitur,ſatius eſt diuiſim legere, vbi inquit, Græco ſermone [ὅτι μὲν φανερόν ἐστιν ἓν ἐὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ]hoc eſt,quoniam non vnum in homine ens apparet. In qua ſententia ἓν ἐόν,

Ambiguitas ex vocis ἑνεόν, ſiue ἓν ἐὸν diæreſi & ſyntheſi nata.

non

non(vt priorem interpretationem celebrantes censent) vna est orationis pars, quæ ab aliis Græcis duabus syllabis effertur, ἐνὸν, ab Ionicis tribus, ἐνεὸν: verùm duæ sunt orationis partes, prior nomen monosyllabum, vt cùm numerando dicimus, ἓν, hoc est, vnum, duo, tria: altera, quam nos quidem ὂν, id est, ens dicimus: Iones autem duabus syllabis ἐὸν. Ostendetur enim in subsequentibus Hippocrates refragari nó iis qui putant singula quatuor elemẽtorum in corpore contineri, sed iis qui vnum duntaxat ex ipsis, naturã hominis esse arbitrantur. Quomodo igitur, inquies, vlterius, quàm medicina postulat, disputatio hæc procedit, in qua vnum quodlibet elementum nonnulli naturam hominis esse statuunt? quoniã (vt ipse paulò pòst dicet) hanc opinionem sequi

Si homo vnico elemento cõstaret, non doleret: & si dolere concedas, vnicũ esset re-

ſequitur, nunquam hominem dolere:& ſi quis hoc conceſſerit, vnũ etiam remedium eſſe. Sed dolere & curari videtur multifariàm: eóque falſa planè eſt opinio. Inſpiciamus igitur ſingula iam dicta, quomodò ipſa in ſubſcriptis verbis κατασκευάζει. Neque enim πάμπαν, hoc eſt in totum, dixerim hominem eſſe aërem, neq; aquam, neq; terrã, neq; aliud quiduis: quia vnum in homine eſſe nõ apparet: ſed iis, quibus hæc libet dicere, permitto. Artemidorus cognomento Capito, Hipp. libros in lucem edidit: quæ editio nõ ſolùm apud Adrianum Imperatorem in pretio eſt habita, verùm etiam nũc admodum à multis ſtudioſè affectatur, probatúrque: ſicut & ea, quam Dioſcorides ipſi coætaneus inuulgauit. Multa igitur vterq; tranſcribendo corrigens, veteres ſcriptu-

medium: quod falſiſsimum eſt. Nam multiplex morbus eſt: & multiplex ſanatio.

ras immutauit, quas ſolas norunt, qui Hippocratis libros interpretati ſunt. Capito autem quum pleraque alia, tum hanc modò propoſitam orationem immutauit, hunc in modum ſcribens, οὔτε γὰρ τὸ πᾶν ἠέρα λέγω τὸν ἄνθρωπον εἶναι, οὔτε πῦρ, οὔτε ὕδωρ. id eſt, neque enim in totum aërem dixerim eſſe hominem, neque ignem, neq; aquam. Quia enim neque librum viri veteris inuenit, qui terram ſolum elementum eſſe diceret, neque apud eos viros qui maximè huiuſmodi hiſtoriam pertractauerunt (puta Peripateticos) huius opinionis autorem quēquam prodi: * lectionem audacter immutauit. Satius autem erat increpare eos, qui contentioſè inueſtigarunt, quis eſſet vir, qui terram ſolam elementum opinatus ſit. Perinde enim hoc eſt, ac ſi quæras, quis erat qui manū

*Sublata videlicet clauſula οὔτε γῆν, et τὸ πάμπαν in τὸ πᾶν commutato.

manum luxatam ſupinam deligari voluerit: & quis ille extiterit, qui calcanei deligaturam aliter quàm Hippocrates, fieri præcepit: quis rurſus, qui clauiculam, aut quis qui fracturas cum vlcere coniunctas in ipſo quidem vlcere non deliget, in vtraque autem ipſius parte deliget: aut quis in adurendo humeri articulum, non in quibus conuenit partibus cruſtas induxit: aut qui erant, quos in oratione de ſpinis dorſi accuſat. Multa enim id genus Hippocrates & in opere de fracturis, & de articulis eſt perſecutus: nunc quaſi vno, nunc quaſi multis errantibus: quemadmodum in opere de Victus ratione in morbis acutis, ſimul multos Medicos accuſans, hunc in modum ſcripſit. Noui Medicos longè aliter, quàm

Quæſtiones inutiles vitandæ.

Hippo. de fracturis.

Scrupuloſius inquirendi non ſunt, qui è doctis ſcriptoribus erraſſe dicuntur.

Diatritarios damnat: in quos & Galenus lib. 8. Methodi. inuehitur.

conuenit, facere. Volunt enim omnes ſub morborũ initiis, vbi homines aut duos, aut tres, aut etiam plures dies fame cruciauerint, ita iam & ſorbitiones & potulenta offerre. Qui igitur fuerint, qui ita victus rationem tradebant, oſtendãt nobis interpretes: qui rurſus erant, qui pituitam ſolam eſſe hominẽ arbitrarentur: qui flauam bilem: aut qui atram bilem hominem eſſe iudicabant: Nam inferius in hoc ipſo de natura hominis libello, eſſe nonnullos ait, qui ſic opinati ſunt. Quare præſtiterat interpretibus, dixiſſe, quòd forſam omnes hi ſuas ipſorum opiniones ne ſcriptis quidem mandauerint. Rurſus fieri potuit, vt ipſi conſcripſerint, ſed libri interciderint: nam hoc pluribus de cauſis fieri videtur. Nõnulli enim qui ſuſciperent ipſorum diſciplinam,

Cauſæ cõplures, cur veterum multorum doctrina ſcriptáve ad poſteritatẽ nõ peruenerint.

plinam,non habebant.Nonnulli verò libros,dum viuerent,non ediderunt: deinde mortuis ipſis vnũ aut alterum exemplar,quod ſupererat, periit.Iam potuerunt etiã,quia ſcripta ipſorum in pretio nullo erant, negligi,& temporis ſpatio prorſus interire. Quinetiam inuidi quidã aut ſupprimunt, aut omnino abolent veterum libros.Sunt qui id faciant, vt quæ in eis ſint tradita, ſua eſſe dictitent. Sed quid mirũ eſt,eorum libros,qui alienas opiniones literis prodiderunt, perire, quum etiam apud Athenienſes nõnulli inueniantur, tum Comici, tum Tragici Poëtæ,magna celebritate operum commendati, quorum fabulæ non amplius ſuperſint? Vt enim alias vniuerſas cauſas omittam,duarum duntaxat, quæ Romæ nuper acciderunt, meminero. Sæpe con-

Celeberrimorũ ſcriptorũ libros incẽ-

dijs et terremotibus, Romæ perijsse, Gal. initio Adm. anat. Sabini, Pelopis, Rufi, bonorum in Hippocr. cōmentariorū paucos superesse Gale. ait in ordine libro rū suorū.

flagrata incendio templa, sæpe terræmotibus collapsa, aut alia de causa, fecerunt, vt non pauci libri interierint. Perperam igitur Capito ausus est antiquam lectionem abrogare, ita vt ne hoc quidem adiecerit, fieri potuisse vt primus librorum scriptor errauerit, pro alio scribens aliud. Male itē interpretes quidā de Xenophane mentiti sunt: quemadmodum & Sabinus, sic ad verbum scribens: Neque enim in totum aërem dico hominem, sicut Anaximenes: neq; aquam, vt Thales: neque terram, sicut alicubi Xenophanes. Nullo enim in loco sic pronuntiasse Xenophanes inuenitur. Quinetiam Sabinus ipse ex suismet verbis mentiri perspicitur, non præ inscitia in errorem prolapsus: alioqui certè librum, in quo hæc pronūtiauit, nominatim protuliss

tulisset. Nūc autem sic scripsit: Neque terram, sicut quodam in loco Xenophanes. Theophrastus autem in naturalium opinionum compendio, Xenophanis opinionem, si ita haberet, conscripsisset. Ac tibi licet, si historia de his prodita te oblectat, Theophrasti libros perlegere, in quibus naturales opiniones compendiosè perstrinxit: quēadmodum rursus si veterum Medicorum opiniones voles discere, integrum tibi est Medicinæ contractionum libros euoluere: qui sanè Aristoteli adscribuntur, sed à Menone eius discipulo scriptos esse, pro confesso habetur: quare etiam nonnulli hos libros Menonios appellant. Cōstat autem quòd & Menon ille, inuestigatis diligenter veterum Medicorum libris, qui ipsius tempore adhuc

Epitome Medicinæ à Menone scripta.

ſupererant, opiniones ipſorum inde collegerit. Eorum verò qui iam prorſus interiiſſent, aut ſuperſtites quidem eſſent, ſed non in lucem editi, ſententias haud potuit perſcribere. In his itaque libris haud inuenias vel ab vno proditum, flauam bilem, aut nigram, aut pituitam, hominis naturæ eſſe elementum: ſanguinem verò etiam qui Hippocrati ſucceſſerunt permulti, ſolum nobis ineſſe arbitrati ſunt, quòd prima generatio noſtra ex ipſo fiat, mox in vtero incremẽtum, deinde in lucem editorum abſolutio. Sed Hippocrates paulò pòſt ſcripſit, tanquam nonnulli ſint, qui & pituitam & bilem, hominem eſſe arbitrarentur, non ita ſcripturus, ſi non quidam fuiſſent, vel ipſius tempore, vel ante ipſum, qui ſic opinarentur.

An ſanguis, & vter ſanguis noſtra ſit natura pòſt dicetur abundé.

SCHO

SCHOLIA.

PHilosophi & Medici celebres falsas aliorum de re proposita opiniones primùm rationibus confutant, & euertunt: deinde suã pronuntiant, & demonstrant sententiam. Id quod Aristoteli, Hippocrati, Galeno consuetissimum est: quia syncerum est nisi vas, quodcunque infundis, acescit. Quomodo bonus agricola herbis infelicibus & noxijs agrum antè expurgat, quàm ipsi sementem bonam committat: alioqui infelix lolium & steriles dominentur auenæ, & zizania seges obruatur. Reprehendit autẽ Hippocrates primùm Philosophos, in communibus mundi & rerum omnium elementis errantes. Deinde Medicos de hominis, & cæterorum animalium sanguine præditorum elementis, id est, quatuor humoribus, malè opinatos. Quos qui audire consueuit, non est idoneus disputationis huius de natura humana auditor: quia falsa secta imbutus, eiq; vel ob consuetudinem addictus, nostris demonstrationibus non credet, sed eis quantumuis veris vel aures occludet, vel repugnabit.

TEXTVS HIPPOC.

VIdentur autem mihi non rectè sentire, qui huiusmodi affirmant. Nam sententia eâdem omnes vtuntur: dicunt autem non eadem,

Idē cōcludunt hi, scilicet, omnia esse vnum, sed id vnū nō est idē omnibus. Nam est huic ignis, illi aër, &c.

sed sententiæ eundem inferunt epilogum. Quippe aiūt, vnū esse quod est, & hoc esse tum vnum, tum omne, hic ignē, alius aërem, ille aquā, alius terrā: tum suæ quisq; orationi testimonia & indicia quę adducūt, nullius sunt pretij. Quòd enim in vnam omnes sententiā descendunt, verbis autem discordant, id ipsos quæ profitentur, ignorare arguit. Cognoueris autē hoc potissimùm, si ipsorum controuersiis interfueris. Nam quum hi viri inter se contendunt, nunquam ter ordine idem homo in disputando fit superior, etiam corā iisdem auditoribus, sed nunc hic vincit, nunc ille, cuicunq; contigerit lingua potissimùm fluxilis, turbæque accommodata: etsi æquum est, eū qui rectè se de rebus sentire pronuntiat, vt rationē suam semper præstet superiorem, si quidem

dẽ verè ſentiat, & rectè pronũtiet. Verùm mihi videntur hi homines, nominibus dum diſputant, præ inſcitia ſeipſos ſubuertere, Meliſsi verò ſententiam reſtituere. De his igitur dicta iam mihi ſufficiunt.

Comment. Galeni.

VErba facit, tanquam cum ſcientibus ea, quæ proferunt ij, qui elementum vnũ ſtatuunt. Nam qui ignem eſſe elementum affirmant, ex hoc alia generali volunt denſato, coacto, cõcretóq;: ita vt ſi modicè concreuerit, aërem generet: ſi ampliùs, aquã: ſi abſolutiſsimè & plurimùm, terram. Qui aquam, quíque aërem ponunt elementum, pari modo ex concretione & fuſione illorũ alia procreari tuentur. Concretam ſiquidem aquam, terram gignere dicunt: fuſam, aërem: ſicut & aërem concretum, aquam: fuſ

Ratio ponentium vnicũ elementum.

fusum, ignem. Quare ex mutua in se quatuor elementorũ mutatione, ratio orta est eorũ, qui vnũ quodlibet elementum esse statuunt: atque ideo sententia ipsos eâdem vti, diuersa autem dicere scribit. Proinde manifestò hac oratione tota iis aduersatur, qui hominem vnum quoddam solum ex quatuor elemẽtis esse autumant: aítque ipsos aberrare. Nam quia nihil demonstrant, * summè probabilis oratio ipsorũ extiterat: vnum siquidem quatuor elementorum esse hominem, non tuentur, astruúntque? *Melissi verò sententiam erigunt, probántque: qui sanè etiam esse vnum elementum existimat, non tamen ex quatuor illis, aëre, terra, aqua, igne. Videtur autem vir hic considerasse substantiam quandam communem, quatuor subiectam elem

** πιθανὸς habet Græcus codex: sed ἀπιθανὸς legẽdum, vt ratio docet & Commentarius ab hoc tertius.*

**Melißi opinio c. 3. libr. 1. Physicor.*

elementis, non generatam, incorruptibilem, quam posteri ipsius Græcè ὕλην, id est, materiam appellarunt:non tamen perfectè id potuisse ostendere. Hanc igitur ipsam substantiam nominat vnũ, & omne. Verus autem nequaquã hic sermo est.Non enim illud vnum est solum principiũ corporum, quæ generationi & corruptelæ subiiciuntur, quemadmodum Melissus opinatus est: sed præter id qualitates quatuor, frigiditas summa, siccitas,caliditas,& humiditas. *Nó tamen hæc elementa sunt, vel aliorũ, vel hominis naturæ, sed principia. †Hoc autem apud veteres cófusum erat:vt quibus ne in mentẽ quidem peruenerat principij,& elemẽti differentia,eò quòd potuerint vti etiã in principiis elemẽti appellatione. *Verùm duæ res sunt,manifestò inuic

*Prima qualitates 4.principia sũt & materia rerum nõ elementa.

†Principiũ & elementũ de re eadem confundebant veteres.

*Elemẽti & principij differentia.

Elementũ est pars minima rei, quam constituit Gal. in elementis.

uicem differentes:altera ſanè eſt minima totius particula:altera verò, in quam diuidas intellectu ipſam hanc particulam minimã. Etenim ignem ipſum non licet in duo corpora diuidere, & temperatũ ex illis oſtendere: quemadmodũ neq; terram,aut aquam,aut aërem:conſiderare tamen poſsit alteram eſſe eius quod mutatur,ſubſtantiam:alterã, ipſius mutationẽ. Non enim idem eſt,corpus quod mutatur, & mutatio quæ ei accidit. Siquidem quod mutatur, ſubiectum eſt:mutatio verò ipſius ex qualitatum viciſsitudine contingit.Nam quum ſumma ei fuerit innata caliditas, ignis efficitur:ſicut & aër,vbi ſummam humiditatẽ acceperit.Simili modo terra fit, vbi illud ſubiectum ſecundum ſuam ipſius naturam qualitatis expers,omnem in ſe receperit ſiccitatem

tem ſine calore:aqua verò, quũ humiditatem. Etenim de primo frigido quæſtio non exigua oborta eſt, quæ quum ad Medicæ artis opera nihil conferat, non eſt vſui: quippe vtilitas eſt in diſquirendo, vtrum corpus hominum ſimplex ſit, an ex quatuor ſimplicibus compoſitum, vt & Platonis verba declararũt, & nos in medẽdi methodo ſtatim inter initia docuimus. Verùm de hoc etiam poſtea dicetur. Nunc in memoriam reuocabo, quomodo ſupraſcripta oratione aduerſatus ſit iis, qui vnum aliquod ex quatuor hominem eſſe, non iis qui quatuor aſſeuerant. Melior itaq; lectio meritò diceretur in prima ſententia, quæ primam ſyllabam dictionum, ἓν ἐὸν, hoc eſt, vnum exiſtẽs, in pronuntiatione adſpirat. Quòd enim nõ vnum ſit, ſed plura hominis na-

Quod elementũ ſit ſummè frigidũ ambigitur.

Vbi etiam verba Platonis prædicta declarantur.

Corpora Hippocrati conſtãt 4. elementis nõ ſynceris in corpore, ſed per tota miſtis.

tur

turam constituentia, Hippocrates ostendit, non tamen quòd vllum sit ex quatuor elementis syncerum in corpore. Neutiquam enim id dicũt principium opinionis huius principes: vnum verò aliquod præter quatuor, quod est ex ipsis compositum enuntiant: sicut tetrapharmacum medicamentum, neque ceram, neque picem, neque resinam, neq; adipem, sed vnum quoddam aliud præter hæc, quod ex omnibus contẽperatis prouenerit. * Porrò quũ hæc rursus opinio duplex sit (nonnulli enim quatuor qualitates solas per totas inuicem contemperari, nonnulli verò substantias pronũtiarunt) Peripatetici sanè prioris opinionis autores: secundæ verò, Stoici habentur. † Præterea ante hos Empedocles corporum cõpositorũ naturam ex immutabilibus qua

**Elementorũ substãtias misceri totas in rebus Stoici volunt: qualitates solas Peripatetici. Vide Gal. initio Facul. naturalium.*

†Empedoclis de elementis opinio.

quatuor elemẽtis generati arbitratur, ita primis illis inter se cõmistis, vt si quis lęuigata exactè & in puluerẽ redacta æruginẽ, calcitidẽ, cadmiam, misy, ita miscuerit, vt nullũ ipsorũ sine altero posit contingi.

SCHOLIA.

QVi ignem naturam rerum, & elementum vnicum statuunt, hi aërem, aquam, terram ad rerum generationem concurrere nõ negant, sed hæc negant esse elementa, & corpora simplicißima, cùm ex igne fieri illa autumẽt. Similiter alij, qui vnum aliquod ex reliquis elementis solum rebus subijciũt: reliqua nostra elementa ad generationẽ recipiunt: nõ tamen vt elementa, sed corpora ex suo quæq; elemento prodeuntia, vt per fusionem à calido fiant calida, ignis, aër: ex frigidis, aqua, terra: contrà per concretionem à frigido hæc frigida ex illis calidis, adiuuantibus alijs qualitatibus, à me in elementorum natura dictis.

TEXTVS HIPPO. 3.

AT Medicorum nonnulli dicũt hominẽ esse sanguinẽ solũ, alij bilem esse affirmant, aliqui pituitã.

Comment. Galeni. 3

QVum superiori oratione aduersus Philosophos egisset, qui aut ignem solum, aut aquã, aut terram, aut aërem, naturam corporis nostri esse censent, etiam ad Medicos digressus est, proposita serie, ostendens similiter illis etiam hos aberrare, qui arbitrãtur hominem aut solum esse sanguinem, aut bilẽ, aut pituitam. Manifestò igitur iam distinctũ est, quod in prima omniũ oratione ambiguũ esse videbatur: quòd non iis, qui quatuor elementa ponũt, sed illis, qui vnũ aliquod solum ex ipsis, contradicere semper apparet. Cæterum relinquitur hîc opinio quædã Medicorũ, absurditate Melissi placito respondẽs: eorũ scilicet, qui dicũt hominẽ esse vnũ quod dum mutatur, vnumquodq; eorum, quæ dicta sunt, efficitur.

Bilis nomine hîc vtraq; flaua & atra intelligitur.

SCH

SCHOLIA.

EOdem modo, qui Medici vnũ aliquẽ ſolum ex quatuor humoribus animal eſſe ſtatuũt, ex eóq; conformatũ, reliquos humores ad corporis generationẽ concurrere non negant: ſed primos eſſe negant, & natos affirmant ex ſuo cuiq; humore elementari, caloris aut frigoris beneficio, vt in elementorum trãſmutatione nunc diximus.

TEXTVS HIPP. 4

HI quoq; omnes idem cõcludũt. Nam vnũ eſſe affirmant, quod vnuſquiſq; ipſorum volet nominare: atq; hoc vnũ quũ ſit, mutare ſpeciẽ & potentiã, quũ à calido & frigido cogitur, fieríq; dulce, amarũ, albũ, nigrum, & omnifarium. Mihi verò neq; hæc ita habere videntur.

Comment. Galeni. 4

MEdicos etiam ait, qui humorẽ vnũ ſolũ ſecundum naturam eſſe tutati ſunt, idem inter ſe, quod Philoſophos concludere, indicãtes vnũ hunc humorẽ, quẽcũq; ſinguli illi ſtatuũt, mutari in alios. Quę ve-

rò adſtruens ſuã quiſq; opinionem aſſumpſit, nullũ ex quatuor humoribus ſecundũ naturã eſſe declarãt, ſed loco ipſorũ alium quendã priorem, ex cuius mutatione hi fiant: dogmatis eiuſmodi ſunt, quod in medica ſpeculatione nequit cõſiſtere, quemadmodũ neq; Meliſsi ſententia in Phyſica. In quibus igitur dicunt, vnum hoc mutari, ſi à calido & frigido cogatur, fieríque dulce, amarũ, nigrum & album: nullum ex his quatuor dicere illi vidẽtur: quibus contradicens profert id nõ ſecũdũ naturam eſſe, ſed aliud quippiam quod in hæc mutatur. Dulcẽ enim ſanguinem, amarã verò flauã bilem, albam pituitam, nigrã verò atram bilẽ, bona ratiõe dicta eſſe, in quæ vnũ illud degenerare inquit, ſi à calido & frigido cogatur. Quod autem ad finem orationis adiectum
eſt

est καὶ παντοῖον, id est, & omnifariũ, sanies in difficilibus morbis oborietes indicat. Apparet enim & æruginosa & fusca bilis (quam vocãt) ἰσατώδη quod isatidis herbæ id est, glasti colorẽ fuscũ referat: & quædam rubra & porracea: aliæq; nonnullæ nominis indigæ, præsertim vbi morbus fuerit putridus.

Hæc etiã li. de atra bile.

SCHOLIA.

Qvi animal sanguinẽ syncerũ esse aiunt, ex eóq; vnico, ceu elemento, conflatum, cùm reliquos humores etiam sensu manifestos esse in corpore negare nõ poßint, eos ex sanguine syncero per calorem aut frigus, qualitates actiuas, transmutato fieri autumant. Vt scilicet frigore sanguis fiat pituita alba, dulcis, vel alterius saporis particeps: humor melancholicus, niger, acidus: calore autem fiat bilis flaua, vitellina prasina, æruginosa & amara: aut bilis atra, acris. Harum autẽ transmutationũ vt posterior à calore fit quotidie, ita prior vix in viui animalis corpore fieri poßit: præsertim quæ est in sanguinis ad pituitam reditu. Sanguis enim vt dulcia reliqua, à calore fit moderato: pituita à remisso: bilis flaua, vt amara omnia: bilis atra, vt acria omnia:

ab immodico. Gal. lib. 2. Facult. nat. Eodẽ modo, qui pituitam, aut bilem alterutram esse animal statuunt, eam in alios humores se calidiores, si qui sunt, calore trãsire: se frigidiores, frigore mutari existimant. Cur verò sanguini addidi synceram, postea Galen. commentarius te docebit. Vnusquisq; autem humorũ 4. formam mutauerit, si calore aut frigore in humorẽ aliũ transierit: & facultatem quoq; mutauerit cũ temperamento. Nã cùm sanguis (verbi gratia) erat, calidus erat, & humidus: cùm pituita factus est, frigidus & humidus: cùm bilis alterutra, calidus & siccus, magis & minus euasit. Eodẽ modo in mutua aliorum humorũ, secundum alios trãsmutatione. Neq; humor in alium transmutatus, formam eius & facultatem tantùm recipit, sed & consistentiam, colorẽ, odorem, saporem, leuitatẽ, & qualitates cæteras: vt ex sanguine bono, crassi & tenuis medio, rubicundo, odorato, dulci, leuiculo, fit illis pituita crassa, alba, inodora, vel grauεolẽs, dulcis, insipida, acida, salsa, grauis. Ex eodẽ, bilis flaua, amara, leuißima: bilis atra, acris, grauißima. Eodem modo factos ex alijs humoribus alios, totam eorũ naturam induere existimãt, in quos transeunt, priore relicta. Duos autẽ humores à sapore vocauit, dulcè sanguinẽ, amarum bilem flauam: reliquos duos à colore, album pituitam, nigrum, atrã bilem, quòd his nominibus facilè noscantur naturales hi humores, licet etiam

etiam bilis flaua dici poterat: sed quia eius etiam naturalis color est multiplex, nec semper est flaua, sed interdum pallida, interdum rufa, semper tamen est amara: vt pituita semper alba, si naturalis est, non tamen semper dulcis, sed etiam insipida, & interdum acida: ob id illam à sapore, hanc à colore appellauit.

TEXTVS HIPP. 5.

MEa verò sentētia, si homo esset vnum, nunquam doleret. Neque enim esset, à quo dolorem perciperet, si homo vnum foret. Si verò dolebit, necesse est etiam remedium vnum esse.

Commenta. Galeni. 5.

SVperius rationes ipsas repræhēdebat, quas qui hominē vnū esse arbitrantur, adducunt: indicans nō solùm demōstrationis expertes, sed etiam † improbabiles esse. In præsentia opinionem illorū subuertit, qui hominem vnum esse autumant. At idem non est, aut rationem pro-

† Hic locus emendat alium commētario ante hunc tertio.

ductam coarguere, aut opinionē, vt non veram, criminari. Quippe fieri poteſt, vt vera ſit opinio, non rectè autem à quibuſdam ſit defenſa, eóq; nō opinio, ſed hi qui ipſam tuentur, coarguendi ſunt. Nūc igitur relictis eorū rationibus, opinionem ipſam ſolā coarguit, oratione per ſe nō ſolùm validiſsima, ſed breuiſsima quoq; vſus. Si enim homo vnū eſſet, non doleret: quā ſententiā coarguere dixi etiā eos, qui elementa indiuidua, incompactilia, & minima ſtatuunt. Vnū nanque ſpecie etiā his autoribus eſt id, quod reuera eſt. Sic autē nominatum eſt primū corpus generationis, & corruptelæ expers: quandoquidem alia omnia ex illius compoſitione generationem capiunt. Naſcetur enim ex his opinio, generationem noſtrā in certa æternorum illorū corporum

Vt Anaxagoram & Democritum.

rum compoſitione cōſtituens:quē-
admodum Hippocratis placitū in
quatuor elementorum temperatu-
ra,quod Ariſtoteles & Stoici ad-
miſerunt. Quòd autem ſi vnū ſim-
plex elementū eſſet,nō doleret cor-
pus ex huiuſmodi elemento cōſtru-
ctum, indiciū eſſet, ait,nullū aliud
exiſtere ſecundum,quod in ipſum
poſsit agere. Nō enim iam fieri po-
teſt,vt vnum illud corpus à ſeipſo
patiatur. At ſi etiam aliquis dolere
ipſum conceſſerit,ex ſe patiens,re-
medium ſimplex erit. Quum enim
multa in eo non ſint,multos curan-
di modos eſſe non licet.

Hippocratis opinionem de elementorū 4. miſtione ad generationē rerū,recipit Ariſtoteles & Stoici.

SCHOLIA.

Haec atque proxima libri huius pars propè ſola declaratur fuſiſsimè à Galeno libro de Elementis Hippocratis. Vbi etiam vim huius conditionalis ſyllogiſmi obiter declarat: & tria faciundo dolori omnino eſſe neceſſaria, impreſſionem ab alteratione ſubita, vel ſolutione conti-

nui in partem sensu tactus præditam, cuius à facultate animali fiat appræhensio. Sub doloris autem nomine, voluptatem illi contrariam, morbos quoque & morborum sanationem intellige. Eadem ratione Plato mundum (quia vnum est, & omnia) morbi & senij expertem dicit, in Timæo. In quibus verò libris absolutam elementorum corporis nostri cognitionē docuit Galenus: lege in libro de ordine librorum suorum.

TEXTVS HIPP. 6.

NVnc autem multa habentur: multa nanque in corpore insunt, quæ quum à se mutuò præter naturam calfiunt, refrigerātur, siccantur, & humectātur, morbos pariunt. Quare plures morborū species, plura item remedia ipsorum habentur.

Commentar. Galeni. 6.

SVperiore oratione eos qui hominem vnum esse dicunt (quod est idem, ac si dicas, compositorium ipsius elementum vnum esse) ex absur

ſurditatibus quæ opinionem conſequuntur coarguit. Non enim doleremus vnquam, ſi nullum omnino ſecundum eſſet, quod vnũ illud poſſet afficere: deinde etiamſi hoc donauerimus, remedium eſſet vniforme, nõ multiforme. Præſenti verò ſententia expoſuit ea, quæ oſtenſurus eſt primariò eſſe, à quibus alia omnia procreantur. * Hæc autem ſunt calidum, frigidum, ſiccum, & humidum: quæ quum inuicem mediocriter fuerint temperata, animal ſanum eſt. † Quum autem ſe mutuò calfaciunt, refrigerant, exiccant, & humectãt, dolores generare ſolent, non vno curationis modo conſanеſcentes. Nonnulli ſiquidem ipſorum terminantur, ſi particulæ quæ dolent incaleſcant: nonnulli, ſi refrigerẽtur, aut ſiccentur, aut humectentur, deſinunt. Traditum de his

** Hæ qualitates primæ 4. pulchrè declarantur in Constitutione artis medicæ, & quæ has ſequũtur, mox dicendæ.*

† Alteratio ſubita à calido & frigido maximè

fuſ

dolorifica: à sicco & humido per se parũ dolorifica.

fusissimè est in opere de simplicium medicamentorũ viribus, & in medendi methodo: quanquàm nihil mali sit, etiam nunc paululum aliquid dicere, quum manifestam habeam indicationem, nos à calido, frigido, humido, & sicco dolere & curari. Quis enim non nouit dolorem oboriri, quum in hyeme vehementi quis foràs progredi tentauerit? quis, quum in æstu vehementi? quis non dolet sitiens? aut quis potu repletus? quum sitis quidem fiat nobis siccescentibus: repletio autẽ nimia contrariam dispositionem efficiat. * Et inflãmationes, omnésque tumores præter naturam dolorifici fiunt, interim à superflua humiditate, in particulam influxa, interim quòd humores aut calidi pręter naturam, aut frigidi existant. Quinetiam curationes, corporum

** Dolent nobis tumores præter naturã solutione continui, per tensionem à repletio*

qui

quidem quæ nimia humiditate repleta ſunt euacuatione peraguntur: eorum verò quæ magis quàm pro naturæ modo ſicceſcunt, humidorum adhibitione: ſicuti etiam qui ex perfrictione dolet, ſi excalfiat: qui ex immodico calore, ſi refrigeretur: oſtenſum verò à me eſt, etiam medicamenta omnia calefaciendo, aut refrigerando, aut ſiccando, aut humectando operari. Nam primariæ hæ qualitates ſunt, & effectrices & alteratrices corporum, vt in primo de Elementis ſecundum Hippocratem explicauimus. Has autem ſequuntur guſtatrices facultates, quarum nomina ſunt, adſtrictio, auſteritas, acerbitas, amaror, ſalſedo, acrimonia, acor, dulcedo, & vnctuoſitas. Item coloris qualitates verſantur in albedine, nigredine, rubore, & conſimilibus. Tactri

ne, aut alteratione ſubita, aut vtraque.

Aph. 22. lib. 2.

ctrices in duritia, mollitie, friabilitate, & lentore. Guſtatoriis autem pares numero ſunt & olfactoriæ: ſed nō habent ſpeciei nomina. Nam odorũ in fragrãtia & fœtore differentia eſt: hoc ipſum differentia cõuenienter putari queat, diciq; multas ſpecies conſequi. Hæc ſanè ſermonis capita ſunt: quædam ipſorum in libro de Elementis ex Hippocratis ſententia compræhenſa ſunt, quædam in opere de Simplici medicina. Vulgus autem demonſtrationes diſcere detractat: aduerſatur autem iis quæ ignorat, promptius: è cõtrario ſtudioſi & veritatis amatores faciunt, qui demõſtrationes diligẽter ediſcunt, tardè autem ac inuiti contraueniunt.

Odorum differentiæ peculiaria nõ habẽt nomina, vt docet Theoph. toto propè libr. 6. de Cauſis plã tarum.

SCHOLIA.

Sic legendum censemus in exemplari Græco, aut repetendũ, dolorifici fiunt, si tumores dolorifici cum Græco legas, ad excludendum indolentes tumores, vt œdema, scirrhum, gangrænã, sphacelum: & qui etiam natura dolorifici, indolentes tamen sunt, quia partem occupant sensu tactus carentem, vt hepar, lienem, renes, pulmones, cerebrum, glandularum alterum genus, ossa, ligamenta, adipem. Nã hic de causis doloris agit, præsertim alteratione: nõ de causis phlegmones, aut alterius tumoris fluxione, præsertim de qua lib. 2. de Diff. febrium, & lib. Method. Inflammationes autem dixit, omnésque tumores, nõ autem, reliqui tumores, vel omnes reliqui tumores, quia inflammatio sicca & sine affluxu materiæ etiam dolorifica tumor non est.

TEXTVS HIPP. 7

CAeterùm mea quidem sententia, qui hominem sanguinem solum esse, & nihil aliud affirmat, is iure demonstrare deberet, † eũ non mutare speciem, neque omni modo variũ effici: aut si hoc minus possit saltẽ tempus anni aliquod, aut vllã hom

† *ἀυτὸν μὴ ἀλλάσσοντα, quod ad hominem*

refert: rectius in neutro ad ἅιμα, id eſt, ſanguinē referretur, qui mutat ſpeciē & in alios humores trāſit calore aut frigore, vt inichoras, ſeu ſaniē & varias bilis ſpecies.

hominis ætatem oſtēdere, qua homo vnū exiſtens, ſanguis ſolus appareat. Veriſimile enim eſt, tempus ſaltem aliquod eſſe, quo id vnū elementū in ipſo appareat. Eadē contra illos pronuntio, qui pituitam, qui bilem, hominem eſſe aſſeuerāt.

Comment. Galeni. 7.

HIc quoque adhuc contra illos agit, qui hominem vnum eſſe tuentur, quod per initia ipſum pro poſuiſſe dixi: ac primū repræhendit eos, qui ſanguinē ipſum eſſe ferunt. Maximè enim cōueniebat (inquit) ſanos homines ſanguinem, citra vtranque bilem & pituitā, in corpore obtinere, ſi natura eſt ſanguis ſolus in corpore. Deinde verò etiā ſi admittatur, bilem aliquando & pituitam colligi, ætatem ſanè vnam aliquam aut anni tempus inueniri, quo ſanguis ſolus ſine aliis humoribus

ribus in corpore esset. Pari modo coarguit eos quoq;, qui hominem esse pronuntiant aut bilem, aut pituitam, hoc est * naturam esse hoc solum: putantes in hoc & ex hoc humore primam generationẽ prouenisse.

*Sustuli è Graeco κατὰ, quod hic non cõuenit magis quàm linea ante sexta.

SCHOLIA.

SI animal esse sanguinem, vel pituitam, vel alter utram bilem arbitrati, aiunt id vnum formam & facultatem per calorem aut frigus mutare, vti prius docuit: cur hic affirmat illorum muneris fuisse, sanguinem vel alium humorem demonstrare, non mutare formam & facultatem, & caetera? Quoniam si nullã aliam rem esse animal existimabant, quàm sanguinẽ, vel aliquem ex humoribus, is humor in animali debebat permanere saltem per aliquam aetatem, vel anni partem, praesertim ipsi humori familiarem, vt sanguini adolescentiam, ver: pituitae senectutem, hyemem: bili flauae iuuentutem, aestatem: melancholiae aetatem declinãtem, autumnũ. Quòd sanos homines dicit Gal. in commentario, videtur innuere elementum id vnicum fuisse in sanis, calore verò aut frigore in alios humores mutatum in aegris.

TEXTVS HIPPOC.

EGo ſiquidem quæcunq; hominem eſſe dixero, & ſecundum legem & ſecundum naturam in eo ſemper ineſſe ſimiliter, & in iuuene & in ſene, & frigido anni tempore, & calido demonſtrabo: atque ſigna neceſsitatéſq; edam, ob quas ſingula in corpore tum augeſcunt, tum contabeſcunt.

Comment. Galeni.

OStēſurum ſe promittit elementa, quæ ab ipſo ſtatuũtur, *perpetuò in corpore contineri, & ſecundum ætates, anníq; tempora habere tum incrementum, tum contabeſcētiam, quod eſt imminutionē. Secundum legem quidem eſt, quod homines exiſtimant, & opinantur, quũ veteres ita nominare conſueuerint: ſecundum naturam autem, id quod ſecundũ rerũ veritatem eſt.

**Perpetuò, id eſt, à vitæ initio ad mortē, & per omnia anni tēpora.*

SCHOLIA.

Ridiculus est, qui aliquid affirmat, quod demonstrare non possit, id est, cuius fidem facere non possit per rationem vel experientiā: quæ duo sunt fidei faciendæ apud omnes homines instrumenta. Demōstrationis enim omnis principia sunt ea, quæ sensui & intelligentiæ manifesta se exhibent. Inter quæ notiones de re aliqua omnibus hominibus confessæ & receptæ (aliàs enim principia iure non dicerentur) ad demonstrationem sumuntur; seu axiomata quædam prima & indemonstrabilia, omnibus hominibus ob id confessa, quòd intelligentiæ euidentia sunt, & fidem facientia ex se, non ex alijs, neque per demonstrationem. Se igitur hominis elementa demonstraturum promittit Hippocrates, argumentis ex notione omnibus hominibus confessa sumptis, non rhetoricis, & verisimilibus, sed veris & necessariò concludentibus: adducturúmq; signa, quibus cognoscas vnumquemq; humorem (quæ hominis elementa ponit) singulatim augeri in corpore, & minui per anni tempora quatuor, & omnes ætates (sub contrarijs enim temporibus hyeme & æstate media: ver & autumnum: vt sub ætatibus extremis, medias intelligit, vt pòst patebit) ídque necessariò contingere ostendet. Cùm tamen ab aduersarijs vnicum humorem elementum statuentibus postu-

larit eum ostendi solum saltem vna parte anni, vel vna ætate. Signa autem humorum ex Tabulis nostris Semioticis colliges. Libellus Hippocratis de Lege mutilus videtur, & in quo pleniorē legis significationem desyderare possis: quam iterum explicat Gal. pag. 34. in principio, & in fine. Natura hic est rerū veritas, quod hæc vbiq; sibi cōstet, vera & certa omnia faciat, nihil fucatum, vnde natiuum calorem, colorem, & alia permulta, pro vero, non acquisititio, non fucato, dicimus. Ars enim quāuis magna ex parte imitetur naturam, vt cap. 2. lib. 2. Physic. ait Arist. tamen nunquam assequitur, sed interdum mentitur: vnde artificialia medicamēta, & alia quæ natiua esse possunt, damnamus ceu fictitia.

Natura rerum veritas.

TEXTVS HIPP. 4.

PRimùm igitur necesse est, generationem ipsius non ab vno esse profectā. * Quomodò enim aliquid quod vnum est, generare aliud poterit, nisi alicui immistum fuerit?

** Hoc argumento vtitur Plato in Timæo de mūdi generatione.*

Comment. Galeni. 4.

HIppocrates igitur semper ea quę manifestò apparent, sequitur: eóque nunc dixit, nihil ab vno gener

generarari, nisi aliud quippiã extrinsecus admisceatur, atq; id temperaturæ symmetria cum ipso conueniens. Nonnulli autem Philosophi naturales appellati, haud scio quomodo opinionem absurdã pronuntiare sunt ausi, quæ omnem naturalem speculationem euertat. Nã qui omne dicit esse vnũ, tollit oratione *vniuersam generationem. Si enim vnũ existit id quod natũ est, nõ erat priùs, sicut neq; erit paulò pòst. Neque enim Thales, neque Melissus, neque Heraclitus prius erant, aut nunc sunt. An igitur verè aliquis dixerit hos viros nõ fuisse? An fuerunt quidem, & annis non paucis singuli vixerunt, non erant autem quo tempore viuebant? An quòd essent ipsi illo tempore, concedemus: eos autem qui erant, non esse dicemus, quum essent? Atqui si esse

*Quin et medicinã, vt docet Galen. in Elemẽtis.

quis ipsos fateatur, fuisse quoq; fatebitur. Quomodo autē platanus, lapis, & leo non erant olim, generationem habentia & interitum. Si autē est generatio eius quod prius nō erat, necessariū est ipsam ex substantia quadā subiecta prouenisse. Hanc autē videmus nō posse ipsam per se solam quicquam generare. * Nam stirpium semina humiditate & calore mediocri externo ad aliquid generandū indigent. Quòd si semen solū generare posset, nullius alterius externi auxilium requirēs, haud differret vel breuissimo tēpore generationē, sed statim pullularet. † Verùm sæpe nō mēsem solum, sed etiam annos haud pauca semina permanere videas. Non enim ex se tantùm generādi facultatē habent, sed * externū quoddam præsidium postulant: quod non simpliciter & solum

Sol et semen gignūt, plātā, si humiditas adsit ad seminis corruptionem. Nam finis eius est simile producere.

† Milium et panicū, quò vētinō perueniunt, condita annos centū durant.

** Calorē & humorem.*

ſolum tangat ea, verùm aliquã tangendo virtutem tradat, quæ intrò in totum quod tangitur, diſtribuatur. Si iam ſemen inter generãdum alterationem per totum ſubire videtur in arboribus, herbis, & cunctis ſtirpibus, multò magis in animalibus euidenter apparet, neq; ex maſculo ſolo, neq; ex fœmina ſine miſtione aliquid poſſe procreari.

SCHOLIA.

Hic locus in Philoſophos eſt ac medicos, vnicum hominis elementum, puta ignem vel aërem, &c. ſanguinem, vel bilem, &c. ſtatuentes. Hoc autem thema illis contrarium, & ex natura ſumptum, fuſiſſimè & apertiſſimè poſteà probat, vt hic verbis opus non ſit. Hanc etiam opinionem de vnico elemento, Ariſtoteles confutat libr. 1. de Generat. cap. 1. Quod autem alterius miſturam & coitum & ſeminum vtriuſque ſexus in animali miſtionem requiri affirmat, ad animalis perfecti & ſimilis gignentibus generationem, veriſſimum eſt.

Neque contra dogma hoc pugnat mola etiam ex sola muliere nata. Nã caro est informis, nõ animal, neq; oua ὑπηνέμια, id est subuentanea, ex gallina sine galli coitu nata. Nam hæc imperfecta & ad generationem inepta sunt, cùm nõ habeant germen galli semen, à quo esse debet mouendi & generandi initium.

TEXTVS HIPP. 10.

DEinde neq; generant, nisi eiusdem generis quæ miscentur, sint, & eandem vim obtineant: neq; similia nobis effici poterunt.

Comment. Galeni. 10.

NOn solùm ex vno generari aliquid non posse dicit, sed ne ex duobus quidem, nisi eiusdem generis sint quæ miscentur, hoc est, familiaritatem substantiæ habentia: *id quod manifestò apparet fieri in diuersi generis animalium generatione, quemadmodum in equis habet & asinis, vulpibus & canibus: nam ex horum mixtione generatur anim

** De his abũdè initio libr. 3. de Vsu partium.*

animal, veluti ex duobus mixtum. Quæ autem naturam habent multùm inter ſe differentem, neq; ſi miſceantur, vnquam generare aliquid poſſunt. Porrò quod ad orationis finem adiectum eſt, Neque ſimilia nobis efficiantur: libri interpretes, ceu manifeſtum, prætereũt. Obſcurum autem eſt, aut non probè à ſcriptore interpretatum, aut à tranſcriptoribus vitiatum. Quod autem mihi videtur velle innuere, id eſt: etſi non ſimile ſpecie ſit animal alterum, quod alteri miſcetur, communionem certè quandam naturæ eſſe dicit. Non enim ſimilia * nobis effici poterunt, hoc eſt, non generatio ex congreſſu fieri poteſt animalis, iis quæ procrearunt, ipſum, ſimilis. Forſan etiam oratio non ſic habebat, Neque ſimilia nobis efficientur.

*Nobis id eſt, alterutri progenitorũ: enallage eſt perſonæ.

SCHOLIA.

Quodlibet in quoduis non transmutabile, sed vt transmutantis cum transmutando aliqua sit similitudo, necesse est. c. 5. lib. 1. Physicorum, & fol. 3. pag. 1. de Partibus animaliũ. Ob id nec animalia cuiuscunq; generis, aut secũ, aut cum alio genere coëuntia semper generant. Sed quæ semen habent prolificum, & cum alterius semine quadantenus affine, illa generant animal eiusdem generis, si erant congenera: aut mistæ cuiusdam speciei, vel diuersæ ab vtroque parente, si erant diuersi generis: quod ostendit mulus ex asino & equa. Sic patre lupo gaudet, matre lycisca cane. Eadem vis in plantis apparet, quando non omnis fert omnia tellus, sed quibus plantis aut plantarum seminibus, vel surculis solum & cœlum est familiare, hoc est, humoris plantam nutrituri affinitas in tota substantia, quantitate, qualitate, & caloris huic plantæ familiaris modus. Quæ duo plantis generaturis sunt necessaria, etiamsi misceantur insitione aut inoculatione. Nam pyrus & pomus mistæ germinant, & fœcundam arborem vtriusq; nominis & naturæ participem constituunt, & quæ aliæ similia habent semina. Arbor Persica & Amygdala simul insita fructũ ambarum mediũ & participem producunt, & quæ nucleos habent quadantenus similes. Hæc autem differentia pomis,

nis, pyris, prunis, &c. inter se, ac in suo genere minus apparet, licet in alias pomi, vel pyri, vel pruni species transitur, in diuerso genere arboris clarius naturæ commistio cernitur. Similitudinis fœtus cum progenitoribus causæ & exempla Plinius lib. 7. cap. 12. affert ex Arist. cap. 6. lib. 7. Historiæ animalium, & cap. 3. lib. 4. de Partib. animalium.

TEXTVS HIPP.

RVrsus nec generatio futura est, si nō calidum & frigidum, humidum & siccum mediocriter inuicem, & temperatè & æqualiter se habuerint, sed alterum altero longè præpolleat, & valentius imbecilliori.

Comment. Galeni.

ANtea quidem dixit, non posse prolificam fieri generationem vllius, nisi quæ coëunt, eiusdem sunt generis: non tamen eorum quæ generis sunt eiusdem, congressus necessariò generat.

Porrò

Aphoris. 62. lib. 5.

Porrò hanc orationem in Aphorismis integrè persecutus est, vbi inquit, Quæcunque frigidos densósque habent vteros, non concipiunt: & quæcunque præhumentes vteros obtinent, nõ concipiũt: nam in his genitura extinguitur. Ad hæc, quæ siccos magis & ardentes. nam alimẽti inopia semen corrumpitur. Quæ verò ex vtrisque temperamentum mediocre habent, fœcundæ fiunt. His verbis docet, quas ob causas mulieres steriles fiant. Indicat autem id etiam, quod hoc consequitur, de quo & nos alibi, & alij plerique ante nos scripserunt.† Innuit & Plato, quum diceret non exiguã esse artem, qua quis nouit & viros & mulieres temperamentum inter se conuenientes ad generandum coniungere. Quæ enim de vteri temperamentis dixit, ead

† ἐδήλωσε.

eadem etiam de seminis temperatura intelligere conuenit: siquidem & hoc humidius est quàm conuenit aliquãdo, aut frigidius, aliquãdo siccius, aut ardentius. Familiare autem est sicciori vuluæ humidius semen, humidiori siccius: quemadmodum & calidiori frigidius, frigidiori autem calidius. De quibus vberius in Libro de ratione procreandi liberos, pertractamus. Nũc satis est scire, quòd neque aliquid potest ex vno gigni, neque ex duobus, aut etiã pluribus coëuntibus, nisi familiaritas mutua sit, & commoderatio quædam temperamenti, quæ ex coëuntibus perficitur, id generari potest.

Pulchra de causis fœcũditatis & sterilitatis viri & fœminæ.

Hic liber desyderatur.

SCHOLIA.

Haec pars à Gale. tum hîc, tum Apho. 62. lib. 5. abundè declaratur, & vera probatur non in animalium seminibus tantùm, sed etiam piãtarum. Ex his enim quædam solo calidiore,

diore, alia frigidiore: item humidiore nonnulla, alia ſicciore gaudent: enecantur contrario, aut in eo prorſus non germinant. Cuius rei exẽpla habes plurima apud Theophraſtum & Dioſcoridem. Quòd autem quædam priuatim corporũ viri & fœminæ diſſociatio ac diſsimilitudo, inter ſe ſit ſterilis: ſi verò cum alio alteruter iungatur, gignat, teſtimonium de Auguſto & Liuia profert Plinius lib. 7. cap. 13. vnà cum aliquot Ariſtotelis locis nuper citatis.

TEXTVS HIPP. 12.

QVapropter quomodo rationi conſentaneum eſt, ab vno aliquid generatum eſſe, quum ne à pluribus quidẽ generetur, niſi probam temperamenti inuicem communionem ſortita ſint?

Comment. Galeni. 12.

REliqua huius ſententiæ ex prædictis ſunt conſpicua. Meminiſſe autem oportet nominis in ea dicti, κράσιος, id eſt, temperamenti, quod [Ionico more] κρῆσιος protulit, quoniam primus, quorum memor

moria ad nos peruenit, Hippocrates elementa κεράννυσθαι, id eſt, contemperari docuit, quemadmodum & paulò antè oſtenſum eſt. Atque hac ratione differt ab Empedocle. qui ex eiſdem elementis, quibus & Hippocrates, nos, aliáque omnia corpora, quæ circa terrā ſunt, conſtare dicit, non tamen inuicem con temperatis, ſed per exiguas partes commiſsis, & ſe contingentibus. Quòd verò & hæc opinio ſimili modo coarguitur, quo illæ opiniones, quæ ſenſile corpus ex inſenſilibus impatibilibúſq; primis corporibus generant, in commentario de Elementis ex Hippocratis ſententia oſtenſum eſt: vbi etiam omnium ferè phyſicarum opinionum mentionem fecimus, quæ de primis principiis, aut elementis extiterunt.

Empedoclis error capi. 4. 1. lib. phyſicorum.

TEXTVS HIPP. 13

QVum igitur talis & hominis & aliorum omnium natura sit, hominem † non ex vno conflari elemēto, necessariò colligimus, sed singula quæ ad generationem conferunt, vim aliquā in corpore obtinere, qualem contulerunt.

† Μὴ ἓν εἶναι.

Comment. Galeni. 13

QVum Hippocrates prædixisset, nisi calidū frigido, & siccum humido mediocriter cōtemperatū sit, corporum videlicet generabiliū generationes haud posse fieri: nunc sanè manifestò non hominis tantùm, sed omnium etiam quæ generationē corruptionémq; corporis sustinēt, ex ipsis generationē esse pronuntiat. Nam ex calido, frigido, sicco, & humido omnia creantur, eóq; communia omniū esse hæc elementa: propria autem homi

nis

nis naturæ, ſanguinem, pituitã, bilem flauam, & nigram. Quanquam ne hæc quidem propria rectè dixeris: vt quæ omniũ ſanguine præditorum animantium ſint cõmunia. Conſtat autem [cuilibet] & horum ſingula ex primis creata eſſe quatuor [elementis] † quæ à qualitatibus nominantes, humidum, ſiccũ, frigidũ, & calidum dicimus. Propria verò ſubſtantiæ ipſorum nomina ſunt, ignis, aqua, aër, terra. Neminem ſiquidem latet, elementa ſecundum ſimplices, & miſturæ expertes qualitates nuncupari: quum caliditas ſumma igni inſit, *quemadmodum & humiditas aëri, † frigiditas aquæ, ſiccitas ſumma vnà cũ dẽſitate & frigiditate, terræ. * Quo modò igitur nonnulli arbitrantur Hippocratem, humidum, ſiccum, frigidum, & calidum elementa ſta-

† Sic initio ſanitatis tuendæ vocat.

** Aër humidiſſi.*

† Aqua frigidiſſ.

** Hic textus Hippocratis eſt de 4. mũdi elementis, non de 4. humoribus, qui ſenſui sũt manifeſta hominis elemẽta, cali. frigi. humi. ſic.*

tuere?hæc enim in homine appare-
re:ignem verò,aquam,aërem,& ter
ram non admittere?eò quòd neque
horum aliquod in humano corpo-
re conſpiciatur ? haud tamen aſſe-
quentes intellectu,ea quæ in corpo
re apparent, calida , frigida, ſicca,
humida eſſe apparentia & viſibilia
corporis elementa. Quæ quis au-
debit elementa omnium corporum
eſſe communia pronuntiare?Nemo
indubiè,etiã indoctiſsimus. Quum
Hippocrates dixit, Neceſſe igitur
eſt, quum talis & aliorum om-
nium, & hominis nátura ſit : non
putandum eſt, nunc ipſum dicere
ea,quæ in corpore humano viden-
tur,calida, frigida, ſicca, & humi-
da,ſed quatuor elementa,quę ſum-
mas & expertes miſturæ qualitates
obtinent:ex quibus inuicẽ cõtẽpe-
ratis omnia quæ in medio ſunt,cor

Omnia ex elementis

por

pora gignuntur, per excellentiam, non propriè, appellata calida, frigida, ſicca, & humida. Nã ſi hæc iam contemperata, elementa ſtatuamus, ea quæ ſummas habent qualitates, haud noui quid eſſe dicemus. Iam proxima oratione clarius adhuc ſuam ipſius ſententiam explicat, ad quam modò digrediamur.

cõflata à præpollẽte in miſtione elemẽto, calida, fri. humi. ſic. vel tẽperata & media dicuntur.

SCHOLIA.

HAe concluſiones ſunt ex ſuperioribus manifeſtæ, & ex Galeni commentario. An verò elementa vires retineant eaſdẽ miſta, quas ante miſtionem ſortita ſunt, minus tamen euidentes, ſuis actionibus à contrarij elementi actione oppugnatis & fractis, quàm dũ ſyncera ſunt: vel potius vires omnino eaſdem non retineant, ſed à contrarijs obtundantur, & quadantenus extinguantur, ita vt earum ſeruetur ſolũ, quãtum ad probam diuturnámq; elementorum miſtionem & vitam ſeu miſtorum durationem conducat, præſentis non eſt inſtituti altius inueſtigare. Quærendum potius eſt, quum qualitates quatuor ſummæ ſingulis elementis ſingulæ debeantur, vtri ſumma cõueniat humiditas, aërine

vt hoc commentario Galenus, & Aph.14.lib.1. & Aristoteles cap.3.lib.2.de Generatione: an aquæ, vt Gal. postea, & cap.8. & 30.lib.1.simpli. & lib.1.de Elementis, & initio temperamentorum & Aristoteles cap.4.lib.4. Meteórωn. Potest enim aër humidissimus dici, quòd essentiæ suæ tenuitate, caliditate, leuitate, raritate, diaphania, corpora quantumuis densa, crassa, dura, citò & altè penetret, atque humectet, ac figuram suam ægerrimè teneat: Aqua verò humidissima, quòd quantumuis ab igne, vel terra siccetur, tamen insitam humiditatem amittit nunquam, & siccitatem nunquam induit, quod aëri æstiuo accidit. Est autem reuera aër liquidissimus, aqua humidissima.

Vt in libris de Generat. & corruptione docet Arist. & lib.4. meteórωn.

TEXTVS HIPPOC. 14.

RVrsus quando corpus humanũ interit, necesse est singula ad suã naturã secreta reuerti, humidũ ad humidum, siccũ ad siccum, calidum ad calidũ, frigidũ ad frigidũ.

Comment. Galeni. 14

Elementa rerũ omnium cõmunia hîc

SIngula prædicta elementa, vbi homo vita defungitur, secreta inuicem ad suam naturam recede-

re commemorat, quæ calidum, frigidum, ſiccum, & humidum vocabat: non ſanguinem dicens ad mundi ſanguinem, pituitam, ad pituitã, bilem ad bilem, arteriam ad arteriam, carnem, ad carnem, venam ad venam, neruum ad neruum abire: ſed ſingulorũ horum calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, ad cõmunia omnium elementa diſcedere. Neruus enim nimirum ex calido, frigido, ſicco, & humido, elemẽtis ſcilicet, compoſitus eſt: quippe non ex alio neruo, ſicut nec vena ex alia vena. quoniam ne cogitari quidem poſſunt per tota inuicem contemperata eſſe hæc, caro, vena, os, arteria, & aliæ particulæ. Vult autem ipſe, ſi paulò antè dictorum meminimus, per tota inuicem, calidum, frigidum, ſiccum, & humidum eſſe contemperata. Quare

vti ſuprà intelligit, nõ humores, nec partes ſimilares, hominis propria elementa.

non hæ, quæ palàm in corpore humano videntur, calidę, frigidæ, ſiccæ, & humidæ, particulæ, hominis naturæ elementa ſunt, ſed illa quæ has ipſas cõpoſuerunt generarúntque. Hæc autẽ ſunt aqua, ignis, aër, & terra: de quibus abundè in opere de Elementis ſecundum Hippocratis ſententiam diſputauimus.

SCHOLIA.

VT simplicia quædam, tum alimenta, tum medicamenta ex his dicimus ſubſtantijs, etiam interdũ facultate pugnantibus, cõſtitui: in quas illa per corruptionẽ abeunt, vt lac ex butyro, caſeo, ſero: rhabarbarum, aloẽn, abſinthiũ, ex ſubſtantia craſſa, terrea adſtringente, & alia per aduſtionem à calore tenuata, amara, tergente, cholagoga, id eſt, bilem purgante: Sic hominis, & rerum aliarum elementa priùs per generationis naturam probauit, nunc per corruptionem generationi contrariam confirmat, vti compoſitio per reſolutionem, & additio per ablationem probatur. Neque repugnat, quod in ſacris homo terra dicitur, & in terram morte reuerti. Nam plurima & nobis notior portio noſtri terra

ta est:quæ in sarcophagis inuenitur:cæteris in suam ceu familiam iam tum reuersis.

TEXTVS HIPP. 15.

HViusmodi autem tum animantium, tum aliorum omniũ natura est.

Commenta. Galeni. 15.

HViusmodi, inquit, non modò hominis, sed etiam aliorum omniũ natura est, ex calido nimirũ, frigido, sicco, & humido, simplicibus & summis contemperata. Nam quę in medio cõsistunt, omnia temperamẽtũ ex his obtinuerũt. Igitur ab intellectu alienũ est dicere, eorũ quę in medio habẽtur, temperaturã ex iis quæ in medio sunt, fieri. Hoc aũt nõ percipiũt se dicere, qui ex eo quod in corpore cõspicitur, humido, sicco, calido, & frigido naturã nostrã cõstare tuẽtur. Adhuc absurdius est, si & aliorũ omniũ animan-

tium ſtirpiúmq; naturam ex his cõſtari dicamus. Hippocrates enim clarè dixit in oratione propoſita,& aliorum omniũ talem eſſe naturam. Illi verò haud ſcio quid dicent,quũ fici ſemine in terram deiecto,verbi gratia, maxima arbor enaſcatur. Abſurdum eſt dictu,nõ ex terra & aqua,ſed aliunde talẽ ipſi ineſſe naturam. Atqui terra ſui ratione ſummè eſt frigida,calorem verò ficus, quo viuit,multum obtinet,eóque etiamſi in valida hyeme perfrigeretur,non emoritur. Liquet igitur corpus fici nõ ſolùm ex aqua & terra conſtitutum eſſe,ſed etiam igneę naturæ particeps euaſiſſe.Quis autẽ ignorat & aëris partem recepiſſe? ſiquidem lignũ ipſius palàm eſt non terra ſolùm,ſed & aqua leuius.Ex quatuor itaque & ficus conſtat:& ſi hæc inde cõſtat,fructus etiã tum

Plantas ex 4. elementis cõſtare probat,et noſtros humores ex plantis.

ipſi

ipſius, tum alij omnes. Sunt autem triticũ, hordeũ, fabę, aliaque cerealia ſemina, fructuum particulę: atq; ipſe idcirco ex quatuor conſiſtunt, terra, igne, aqua, & aëre. Quoniam verò ex fructuum ſtirpiúmque eſu humores qui in nobis ſunt, generantur, & hi nimirũ primam generationis originem habebunt aquã, terram, aërem, & ignem. Sed, vt dixi, hæc etiã in cõmentario de Elementis ſecundũ Hippocratẽ demõſtrata ſunt: quare iam ad alterã ſententiam digredi, tempeſtiuum eſt.

SCHOLIA.

Omnia ex quatuor elementis miſta, in medio ſunt, quia inter calidiſs. frigidiſs. humidiſs. ſicciſs. ipſa ſcilicet elementa, ſunt miſta hæc omnia, quædam magis ad ſummas has qualitates, vt calida frigida humida ſicca quarto gradu accedentia: quædã ab his magis recedunt, vt tẽperata, & quæ calida frigida humida ſicca ſunt in principio primi gradus. Cætera inter hæc me-

dia. Similiter humores, & partes similares in medio sunt: ex osse autem & carne non fit os, caro, vt antè docuit: sed tamē ex humoribus partes similares fiunt, & ex his aluntur. Plantæ verò & cætera mista ex his non fiunt. De humoribus ergo hîc non agit Hippocrates, sed de mundi elementis.

TEXTVS HIPP. 16

NAm cūcta simili modo nascūtur, & similiter desinunt.

Comment. Galeni. 16

NEmo qui vel vaticinatus fuerit, tales fore homines, qui perperam ipsum essent intellecturi, toties idē dogma repetisset, quemadmodum nunc Hippocrates factitauit [omnia] dicens non tantùm hominem, similiter nasci & interire, quemadmodū dictū est, ex quatuor scilicet elementis, nō corporis particulis, calidis, aut frigidis, aut siccis, aut humidis. Verùm sunt nonnulli adeò imperiti Græcanicæ dictio

ctionis, vt putent id quod in corpore humano est calidum, frigidũ, siccum & humidum, sensu percognita, communia omnium generationis esse elementa.

SCHOLIA.

HVmores 4. & partes in nobis similares calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ, sensui manifesta hominis solius sunt elementa. Et si vis, etiam cæterorũ animaliũ sanguine præditorum, atque adeò exanguium elementa fuerint partes similares: & plantarum quoque, si Theophrasto credimus initio Historiæ plantarum.

TEXTVS HIPP. 17.

QVia ipsorũ natura ab his quæ recensuimus vniuersis cõstituitur, & desinit, vt prædictum est, in idem, & vnde constituta sunt, singula eodem etiam recedunt.

Comment. Galeni. 17

IMmoratur suo dogmati, naturã omnium censens ex commemoratis quatuor constitui, & in eadẽ, fini

finire. Vnde enim ſingula prouenerunt, inquit, illuc etiam recedunt, ad cõmunia ſcilicet mundi elemẽta, terram, aquam, aërem, & ignem. Prorſus igitur Hippocratis ſententiam ignorãt, & id quod initio dictum eſt, [οὔτε γὰρ τὸ πάμπαν, &c. id eſt, Neque enim in totũ hominem dixerim aërem, neque aquam, neque ignẽ, neq; terrã] pro, μηδόλως. i. nequaquam & nulla in parte intelligẽtes. Liquet enim Hippocratem nõ velle cõmunia omniũ elementa, μηδόλως. id eſt, nequaquã in corpore humano eſſe, verùm eos qui vnum ſolùm ex ipſis dicunt, inſectari.

TEXTVS HIPP. 15

Corpus autem hominis ſanguinem in ſe cõtinet, pituitam, bilem vtranque, & flauam, & nigrã. Atq; hęc ſunt ipſius corporis natura: & propter hæc dolet, & ſanũ eſt.

Com

Comment. Galeni. 18.

VBi disputationẽ de cõmunibus elemẽtis absoluisset, ad animalium sanguine prędítorũ (in quorũ numero est & homo) elementa in oratione proposita digressus est, decernens tum nostrã ab initio generationẽ ex sanguine, pituita, & duplici bile, flaua & nigra constare, tũ totius vitę perseuerantiã, eáque totã esse naturã hominis, cùm humores quidem in solidis partibus contineãtur: ipsæ verò solidæ in prima animantis, quod gestatur in vtero, conformatione, generationẽ ex his sortiantur. Nã omnes particulæ ex menstruo sanguine factæ sunt, qui nõ syncerus est sanguis, sed duplicẽ in se bilem, pituitámque habet: id quod paulò pòst autor ostendet. Quinetiã quomodo fiat, vt ex his sani simus, doleamus, & ęgrotemus, pro

Omnes particulæ ex sanguine maximã substãtiæ suæ partẽ trahunt, non totam, vt pòst patebit.

proxima oratione persequitur.

SCHOLIA.

Generationis nostræ primordia duo sunt Galeno initio Sanitatis tuendæ, & initio lib. 2. Temperamentorũ, sanguis menstruus, & semen viri & mulieris: ambo ex quatuor elemẽtis, igne, aëre, aqua, terra & 4. humoribus, portione tamen inæquali, conflata. Semen enim viri ortum ex sanguine 4. humores complexo, mulieris semine pauco quidem & aquoso vtcunq; nutritum, & auctum, deinde ex sanguine mẽstruo per venas & arterias, cotyledonibus finitas, trahit alimentum: quo nutritum & auctum plurimum, iam solidis partibus delineandis sufficit. Mox carnosum genus ex eodem sanguine menstruo molitur. Vbi iam fœtus est, eodem quoque sanguine ad partum vsque nutritur & augetur: à partu, lacte, quod mammarum glandulæ ex eodem sanguine coxerunt. Hinc ad interitum vsque partes corporis omnes sanguine 4. humores complexo nutriuntur, & quãdiu datum est, augentur. Adeò naturæ animalium sanguine præditorum, necessarius est sanguis. Vnde forsitan nonnulli sanguinem esse animam putauerunt: ac præterea quòd eo abundè excreto, mors animal rapit. Ex quibus animalibus sanguis copiosior & temperatior, simul, illa sunt viuaciora, Hippocrates in libro de Natura fœtus, Galenus

nus in libro de Spermate, & de Fœtus formatione, hæc propè omnia confirmant. Quòd autem propter horum 4. humorum seruatam quantitatem, qualitatem, mutuam mistionem valemus: ob mutatum aliquod horũ trium vel duo, vel tria ægrotamus magis & minus pro mutationis multitudine, & magnitudine, postea declarabitur. Hæc illi sunt natura corporis, id est, his quatuor humoribus, ceu elementis sub sensum cadentibus, & homo & cætera animalia sanguine prædita constant.

TEXTVS HIPP. 19

SAnum igitur est potisſimũ, quũ hæc & virtute & copia inter se mediocriter habent, & præsertim si commixta sint.

Comment. Galeni. 19

OMnium & Medicorũ & philosophorũ, qui absoluti dogmatici sunt, cõsensu, elementorum cõmoderatio sanitatem efficit. Quum autem rationalis sectæ elementorũ institutio duplex genere sit: altera, appositione & complexu primorum

Initio lib. de Diff. morborũ & antè

dicta Empedoclis sententia.

rum corporum, generationes compositorũ fieri profitetur: altera temperatura. Prior itaque ſymmetriam in meatuum conſtitutione, quam Græci πορoποιΐαν appellant, ponit: ſecunda ex proba elementorum temperie ſanitatem conſtare affirmat. Cuius nimirum opinionis Hippocrates princeps exiſtit. Rurſus quũ duplex ſit ſymmetria ſeu commoderatio, hæc in facultate eorũ quæ contemperantur, illa in ſubſtantiæ quãtitate, vtriuſque meminit Hippocrates, inquiens, Virtute & copia. Quod ad ſententię calcem ſubditum eſt. Et præſertim ſi commiſta ſint accuratam per tota ipſa contemperationem innuit. Nam in diſpoſitione corporis maximè inculpata, nõ ſolùm quatuor elementorũ commoderatio, ſed etiam per tota temperatura miſtióq; accuratè abſol

Symmetria in quantitate & qualitate.

ſoluitur. In deterioribus autem corporis temperaturis fieri aliquando poteſt, vt in vna aliqua particula humores non æqualiter, neq; ſimiliter, neq; per tota inuicem ſint temperati: verùm quum nondum functio manifeſtè læditur, culpata quidem eſt ſanitas, necdum tamen morbus.

SCHOLIA.

Facultatem natiuam humores ſeruant, ſi pituita frigida humida ſit, ſanguis calidus humidus: bilis flaua, calida, ſicca: bilis atra, frigida ſicca ſit: atque qualitates reliquas his primis ſuccedentes ſinguli ſibi debitas habeant. Si autē ſanguis ſeipſo calidior, aut frigidior, humidior, aut ſiccior euaſerit inſigniter, adeò vt actio aliqua, velut nutritio, etiam inſigniter lædatur, morbum ex intemperie facit, quacunq; in parte corporis fuerit hic ſanguis. Ad hæc, ſi ſanguis in corpore, auctior, quàm ſuæ cum reliquis humoribus proportioni conuenit, euadat, vaſa rumpit, aut morbos ex plenitudine ſupra vaſorum capacitatē facit in corpore vniuerſo, vel parte eius aliqua, in qua ſcilicet auctus eſt: dum minutior eſt reddi-

tus, atrophiã excitat & cacochymiam. Fit enim sanguis naturæ inutilis, mutata qualitate vel quãtitate idonea. Gal. lib. 9. Meth. Eodẽ modo humores reliqui quãtitate, aut qualitate, à cõmo deratione sibi debita insigniter digreßi, morbos excitãt, vt sanguis, febres, tumores præter naturã, cæterósq; tum partium similariũ proprios, hoc est, intemperaturas, tum organicarum, id est incommoderationes, tum ambarum communes, id est, solutiones continui. Ipsos autem humores in ipso sanguine commisceri bene ad sanitatem oportet: non autem synceros, & ab alijs secretos esse. Vt ex his probè per se totos cõmistis probior fiat sanguinis totius, & ex eo reliquarum corporis partium temperatura. Quæ res etiam caloris humores commiscentis, & commistos continentis, robur, significat. Huc pertinere potest, quod Hippocr. Aphor. 6. & 23. lib. 7. & Prognostico. 20. libr. 2. deiectiones synceras damnat, sed etiam ob aliud damnandas: id quod illis locis docet Galenus. Porrò sanitatem, atq; adeò vitam ipsam in triplicis substantiæ nostræ, spirituosæ scilicet, carnosæ, & verè solidæ, quantitate, & qualitate contineri, vt docet Gal. libr. 9. & 12. Method. istam Hippocratis sententiam confirmans: vt scilicet, quomodo mundi elemẽta quantitate & qualitate idonea misceri bene oportet ad rei perfectionem: sic humores 4. propinqua animal

animalium sanguine praeditorum elementa permisceri virtute & copia ad sanitatem necesse est. Humor verò melancholicus an his insit solis, qui habent praeter naturam, non etiam sanis, vt quibusdam visum est: lege Galenum in fine libri de Atra bile.

TEXTVS HIPPOC. 20.

DOlet autem, quum horum aliquod minus aut amplius euaserit, aut separatũ in corpore sit, nec contemperatum omnibus.

Comment. Galeni. 20

QVemadmodum in sanitate exactam commoderationẽ in quantitate, & virtute, & temperamento per tota constituit, eodẽ modo in morbo horum contraria ponit: minus quidẽ, aut maius, ad substantiae quantitatẽ, & facultatẽ reducens: nõ autem contemperatum esse omnibus, ad intemperiem aut inaequalitatẽ tẽperaturae, aut quomodocũq; aliquis nominare velit.

SCHOLIA.

VNde Medicina Hippocrati, libro de Flatibus, est adiectio eius quod minus est, & ablatio eius quod amplius est. Quod autem est amplius iusto, si sanguis est, phlebotome: aut si hanc æger auersatur, largius vacuante medicamento: si aliquis reliquorum humorum abundat, purgāte medicamento sibi idoneo: si quantitas horum minuta est, alimento augetur idoneo, & sumendis, admouendis, faciendis. Si qualitas preter naturā est intensa vel remissa (nam de qualitate minus & amplius possunt etiam intelligi, vt magnum, paruum de febre, & morbis aliis, multísque aliis qualitatibus dicuntur Gal. initio lib. 1. Febrium) contraria corrigantur æquali. Pituita ventriculi, intestinorum, cerebri: bilis flaua, folliculi fellis: humor melancholicus lienis secreta videntur: & id salubriter, nō gignendo morbos: sed illa à sanguinis semel constituti massa non sunt secreta, imò ante sanguinis perfectionē, & in ipsa sanguificatione. Cùm item præter humores 4. serosum sit excrementum, quod παν]οῖον quoq; prius expreßit, vt Galenus interpretatus est: quod nisi vel sudoribus, vel vrinis, vel hydrogogis medicamentis vacuetur, hydropē asciten facit. Quare non dicimus illo, vt aliis 4. humoribus hominem constare? quia nulla pars nutritur aqua, id est, illo seroso excremento, Gal. libr.

libr. de Vsu partium: sanguine autem pituitoso partes spinaticæ, melancholico lien, & quibusdã totum corpus, vt etiam bilioso, nutritur.

TEXTVS HIPP. 21

NEcesse enim, quum aliquid horum recesserit, & per se constiterit, non solùm locum ex quo recesserit, morbidum euadere: sed eũ etiam, vbi constiterit & influxerit, * nimis quàm replens, dolorem laborémq; exhibere.

** ὑπερεμπιμπλάμενον, hoc est, plus iusto repletum.*

Comment. Galeni. 21

QVum quatuor humorum aliquis per se in aliqua particula constiterit ab aliis separatus, & non sit totus per tota ipsis contemperatus, animal dolet, dum vtraque particula intemperiem experiatur, tum vnde discessit, tum in quam trãsiit: * potissimúmq; hoc accidit in humoribus, qui validas facultates obtinent. Hi enim non solùm

** Humores validarum virium præcalidi aut frigidiores natura, vel aliunde, vt bilis flaua*

& atra, lib. de Atra bile, sanguis pituita vitrea, salsa.

quãtitate particulam, in quã decubuerunt, aggrauantes, sed etiã qualitate dolorem excitant, dum vehementer calefaciunt aut refrigerant.

SCHOLIA.

FLuxio humorũ partem in quam fertur, dolore afficit, vel quantitate, vel qualitate humoris, vel vtráq;, siue humor à parte nobili & robusta mittatur in ignobilem & imbecillã, siue attrahatur à partis dolore, vel calore. Hæ enim sunt duæ fluxionis causæ. Gal. lib. 2. cap. 14. de Diff. febr. & libr. 13. Methodi. Per dolorem hic etiam morbum, & quamuis actionum læsionem intellige. Multitudo autem humoris in partem recepti, vt in tumore præter naturam, solutionem continui tensione facit: qualitas eiusdem, id est caliditas præcipuè & frigiditas, alterationem subitã. Quæ duæ sunt causæ doloris libr. 12. Methodi, & libr. 4. symptomat. Huc pertinet, quod antè diximus de synceris deiectionibus. Quod maximè ostendunt dysenteriæ omnes, præsertim quæ à bile alterutra fiunt, vt Aphor. 24. lib. 4. vel etiam à pituita salsa aut vitrea. Quæ autem à sanguine est hepatica, indolens est Galeno: grauat tamen partes, in quas & per quas fertur. Neque enim humorum quantitas vel

qualit

qualitas partes ſolas afficit, à quibus, vel in quas affluunt: ſed etiam per quas feruntur, præſertim ſi in his aliquandiu hæreant, & validarum ſint virium. Humor autem locum, ex quo exceßit (exceßit verò vel impetu ſuo, & per ſe, aut imbecillitate retentricis, aut robore expultricis, aut vi medicamenti purgantis, aut alia violentia) non ſemper lædit: ſed tantùm id verum eſt, in magnis vacuationibus, ſeu vt Hippocrates vocauit, nimis affluentibus, & ſupernatantibus, id eſt, abundantibus: quæ æſtimantur humorum vacuatorum præſtantia, vt ſi ſanguis vacuetur: vel quantitate, vt dum ſanguis, vel reliqui humores, etiam omnino à natura alieni, vacuantur. Per coryzas enim vehementes & diuturnas cerebrum læditur, & qui ſuppurati aut hydropici ſecantur, vel vruntur, ſi pus, aut aqua vniuerſim effluxerit, omnes moriuntur Aphoriſ. 27. libr. 6. Omnis enim vacuatio immodica vires deijcit. Nec tantùm per ſe vacuationes hæ partibus, ex quibus exceſſerunt, moleſtæ ſunt, ſed etiam per accidens, quod abſentia ſua partem relinquant intemperatiorem. In paruis autem vacuationibus aut moderatis tantùm abeſt, vt pars, ſiue per tranſmißionem, ſiue per attractionem internam vel externam, vacuata doleat, vt etiam plurimum iuuetur, leuata ſcilicet noxiorum humorum quantitate & qualitate.

TEXTVS HIPP.

ETenim quum aliquid horum extra corpus effluxerit amplius innatante, euacuatio dolorem exhibet.

Comment. Galeni.

Ἐπιπολάζοντος id eſt, innatante, dictum nunc eſſe loco πλεονάζοντος, id eſt, abundante, intelliges: aut ſi non hoc quis velit intelligere, pro, non temperato omnibus aliis per ſumma innatante, poſitum eſſe putabimus, Vtrunque enim eſt probabile.

SCHOLIA.

ANtè egit de vacuatione partis in aliā, nunc de vacuatione facta extra corpus, ſi largior fuerit, quàm pro copia eſt noxia, ſiue ea ſectione venæ fiat, ſiue medicamento purgāte, vel cauſis alijs vacuantibus per quoſuis corporis externos meatus, aures, oculos, nares, os, ſedem, hæmorrhoidas, muliebria, vrethram, poros cutis, vlcus, vulnus: ſiue per ſe & impetu naturæ, ſiue medicamenti alicuius ſumpti vel admoti violentia:

tia:ſiue per accidens ipſa inedia. Nam plurimum atq; repentè vacuare, vti etiam replere, malum, Aphor. 51. lib. 2. Item quòd omnis vacuatio inſignis etiam materiæ à natura alienæ vires deijciat, oſtendit Aphor. 27. lib. 6. & 45. lib. 7.

TEXTVS HIPP.

SI rurſus intrò euacuetur, transferatur, excernatúrq; ab aliis, neceſſe omnino eſt, vt duplicem, ſicut prædictum eſt, dolorem concitet, & vnde exceſsit, & vbi exuperat.

Comment. Galeni.

HOc ſuperiùs eſſe compræhenſum, etiam ipſe innuit, quũ dicit, [ſicut prædictum eſt] nam dictione, non poteſtate à nunc dicta oratione differt, quam paulò antè adduxit, vbi in hunc modum inquit: Neceſſe enim eſt, quũ aliquod horum receſſerit, & per ſe conſtiterit, non ſolùm locum ex quo receſſit, morbidum euadere, ſed eum etiam, vbi conſtiterit, & influxerit,

*ὑπεργεμπιμπλάμενον. *nimis quàm replēs, dolorem laborémq; exhibere. Quum autem ait, Quæ verò hominem esse dixero, ea semper secundum legem, & secundum naturam inesse mōstrabo. *Secundum legem quidem dixit, volens innuere hominum opinionē, quam de ipsis habent. Secundum naturam verò, ipsarum rerum veritatem. Attendamus igitur iam verbis ipsius subsequentibus, vt cognoscamus, an quòd initio operis pollicitus est, nunc præstet.

* Secūdū legem & naturam.

SCHOLIA.

Humores vacuantur nonnunquam intrò, vt in humorum defluxu ex cerebro in fauces, gargareonem, pulmonem, ventriculum, & alias partes subiectas, item in omnibus tumoribus præter naturam præsertim internis, in omni item arthritide. nonnunquam forás, & extra corpus, vt in hæmorrhagijs forás ruentibus, in cholera morbo, dysenterijs, & alijs per sedē & gulā excretionibus, fluxu muliebri, gonorrhæa, &c.

Vide Apho. 7. partis 2. & lib. 6. Epidemiôn.

Humor

Humores etiam interdum & vapores locum tantum mutant, vt sanguis cum spiritu & calore in mœrore, timore, verecundia, somni & vigiliarũ initio, ac dum ipsi turgent, vt Aphoris. 22. lib. 1. & Aphor. 7. & 10. lib. 4. cap. 9. lib. 1. Criseon, Etiam dum bilis flaua effusa in intestina in ventriculum regurgitat, vt lib. 1. Alimentorum Galenus docet: aut à folliculo fellis recta in fundum ventriculi quibusdam excernitur, vt in lib. 2. Temperamentorum, & capite 74. Artis medicæ. Quo in loco (sed fusius & apertius libr. 5. Vsus partium) quantum bilis molesta sit ventriculo, non solis intestinis per dysenterias, & partibus quibusdam per herpetas, erysipelata, febres biliosas, toti deniq; corpori per icterum, cuius experientia insuper quotidiana apparet. Quid dicam de causa paralysis, apoplexiæ, epilepsiæ, & aliorum magnorum affectuum, obstructionem ab humore locum mutante sequentium, de melancholia morbo? si rem persequi libêret, morborum ac symptomatum differētiæ & causæ propè omnes huc essent transferendæ. Sed molestia hac maior à synceris humoribus virium validarum, quorum vis oppositorum mistione non retunditur: quales sunt bilis flaua, æruginosa, prasina, vitellina: bilis atra, seu melancholia, ex adustione aliorum humorum, vt sanguinis, humoris melancholici, bilis præsertim vitellinæ, nata, quã

sem

ſemper noxiam docet Gal.lib.de Atra bile:pituita ſalſa,vt in pruritu,& vitrea,vt Gal. initio lib.1. Locorum affectorum oſtendit in ſuo dolore colico. Quòd autem habet initio ποιήσαιτο τὴν κένωσιν,ait Galen.lib.7.de Placitis Hipp. & Plat.pro κένωσιν,id eſt, vacuationem, legit κίνησιν,id eſt,motum fecerit & impetum. Nec ſolùm dolet pars à qua fit vacuatio,& in quam, ſed etiam per quam,vt ſanies in catarrhis,inteſtina affecta dyſenterijs declarat.

TEXTVS HIPP. 24.

DIco autem eſſe ſanguinem, pituitam,bilem flauam, & nigrã, & horum primum ſecundum legem nomina diſtingui pronuntio, & nulli ipſorum idem nomen eſſe: deinde ſecundum naturam ſpecies ſeparari, & neque pituitam vllam ſimilem eſſe ſanguini,neque ſanguinem bili,neq; bilem pituitæ. Quomodò enim ſimilia hæc eſſent inuicem, quæ nec colore ad viſum, nec †manui ad tactum ſimilia eſſe videntur.neque enim calida ſimiliter ſunt,

† Sic habet Græcus codex, in quo cõſiſtentia deſyderari videtur ex cõmentario.

ſunt, neque frigida, neque ſicca, neque humida.

Comment. Galeni. 24.

TOta ipſius oratio manifeſta eſt. & quod inſtituerat, oſtendit. Nam propoſita hac ſerie, quatuor eſſe humores in corpore inuicem differentes, docuit. In ſubſequenti verò, quòd etiam ſecundum naturam hi omnes exiſtant, non vnicus ex ipſis. Sed in hac præſenti oratione humores ait & colore, & conſiſtentia, & caliditate, & frigiditate inuicem differre: id quod etiam manifeſtò apparet. Perturbat autem fortaſſe quoſdam, quòd humor ab humore ſiccitate diſcrepet, quum omnes humores ſint liquidi & humidi. Negent igitur hi, quòd neque humiditate ipſi differant, ſiquidem alterum altero humidiorem eſſe concedunt, quod in omnibus

bus pariter humoribus apparet. Etenim flaua bilis, vehementer humeſcit ſępe, quum color ipſius non flauus, ſed pallidus efficitur. Sæpe verò vitelli modo craſſeſcit, eóque à nonnullis nominatur λεκυθώδης. id eſt, vitellina. Atra bilis perpetuò craſsior eſt pallida & flaua, non parua minoris maioríſque ratione: quemadmodum & ſanguis. Nam hic interim humidus adeò, vt fluat: interim craſſus admodùm apparet: pituitam autem commemoratis humoribus proportione reſpondere videas. Variat enim craſsitie & tenuitate, dum nunc eſt aquea, nunc craſſa, vt pus repræſentet. Accidit hoc humoribus qui non verè ſunt elementa, quemadmodum aqua, terra, aër, & ignis ſunt. Singuli ènim ex quatuor his generati ſunt, ita vt in alio aliud ipſorum præ-

pol

polleat, quemadmodum ſubinde didiciſtis.

SCHOLIA.

IN omni re quærenda, nomen ipſum in diſputationem aſſumi debet, eiúſque notio ſumenda eſt, quæ omnibus hominibus ſit in confeſſo. Vt quòd humor corporis ruber, ſit ſanguis: albus, phlegma, id eſt, pituita: flauus, bilis flaua: niger, melancholia, norunt & fatentur omnes homines: éſtque hæc communis apud omnes de his nominibus opinio: neque nomina ipſa confundunt, vt quod vni humori inditum eſt, de altero pronuntient. Quanquam Prodicus in lib. de Hominis natura id quod in ſuccis vſtum & veluti ſupra modum coctum, φλέγμα, nominat à πεφλέχθαι, quod vſtum eſſe ſignificat. Cæterùm dictione aliter vtitur, quàm cæteri, Gal. lib. 2. facul. natu. Phlegma enim pituitam vocant, humorem crudum, frigidum, humidum, forte per antiphraſim, quòd ſcilicet vſtus non ſit. Neque ſolis nominibus hi quatuor humores differunt, ſed facultatibus, variam quatuor elementorum primorum mixtionem ſequentibus & ſpecie, & colore, odore, ſapore, caliditate, frigiditate, humiditate ſiccitate, (à quibus quatuor qualitatibus illorum eſt facultas) reliquíſque tactilibus differentijs, ac denique conſiſtentiæ varietate, vt antè

Phlegma vnde dictum.

tè dictum est, & post dicetur. Vnum autem hi quatuor humores commune habent, quòd liquores quidam sint, & fluidi sint, vnde humores appellantur, non quòd omnes humectent. Bilis enim vtraque & pituita salsa siccant: ob id ab effecto sicci humores appellantur: quomodo mel, & succi quarundam plantarum, & alia permulta. Quòd si mel, aut huiusmodi aliquod humidum dici reperis, vt libro primo Temperamentorum, à consistentia liquidiore & fluida, sic appellatur, vel ceu alimenta, non à viribus. Iam hominis elementa quatuor humores quatuor inter se diuersos ex lege & natura, quadantenus probauit, postea euidentius demonstraturus.

Humores vnde dicti.

TEXTVS HIPPO.

QVare necessum est, quoniam tantum inter se differunt specie & facultate, non vnum ipsa esse: siquidem non aqua & ignis vnum sunt.

Comment. Galeni.

QVamuis absurda eorum sit opinio, qui hominem vnum esse arbitrantur, Hippocrates tamē studi

ſtudiosè ei contradicere videtur, Fortè quòd aliqui illius tempore fuerint inſignes viri,qui hanc opinionem celebrarent. Quum enim plurima veterum opera nō amplius ſuperſint,multò veriſimilius eſt,opiniones ipſorum nullis mandatas literis intercidiſſe:præſertim quoniam nonnulli ne vllum quidem opus conſcripſerunt, quemadmodum Socrates, Pythagoras, & ex claris noſtra tempeſtate Medicis, Quintus.Præterea magis licet credere,multos viros illuſtres, dum viuerēt, extitiſſe:ipſis autem fato defunctis, de dogmatibus opiniones interiiſſe:quum & Plato tot conſcripſit opera:diſcipuli tamen quędam ipſius placita non memoriæ prodita eſſe dicant, præter ea quæ ſcripta videmus. Quemadmodum verò diſcipulis,dogmata non pro-

dita esse dicentibus, fidem accommodamus: ita etiã Hippocrati extitisse nonnullos credimus, qui terram solam commune omnium elementum esse dicerẽt: in homine autem bilem, aut pituitam. Etenim nunc etiam quosdam noui, qui alia scripserunt, quorum opera partim cum ipsis perierunt, partim peribũt: sicut eius qui terram omnium esse matrem, nutricem, principium & elementum affirmat. Ipsam nanque etiam cælum generasse, & animantia quæ in ea habentur: vti Hesiodus tuetur. Iam verò ex Archigenis sectatoribus aliquis vir non omnino pessimus, crediderat, neque inspiratione aërem in corpus ingredi, neq; in expiratione foràs egredi. Item alius quidam primum & elementarem humorem pituitã esse volebat. Ne igitur inquiramus

nom

nomina illorũ qui abſurdas has opi-niões primùm ediderint. Et ſi enim quòd Thales aquam ſolam eſſe ele-mentum pronuntiauit, ex ipſius li-bris oſtendere nequeamus, attamen hoc quoq; omnibus perſuaſum eſt.

SCHOLIA.

QVum nequeant cõtraria eſſe ſimul in eodẽ ſubiecto, multò minus contraria erunt vnum. Atqui ignis & aqua, vt bilis & pituita, aër & terra, vt ſanguis & bilis atra, duabus contrariis qualitatibus pugnant: vt interim omittam cæteras horum tam elemẽtorum, quàm humorũ differentias eſſentiales & accidentales in reliquis qualitatibus tactilibus, colore, odore, ſapore, quæ his 4. elementis, vtpote compoſitis inſunt, ſimpliciſſimis elementis ſi ſupereſſent, non adeſſent. Non igitur ſunt vnum hi humores 4. & elementa 4. Nam de ambobus eſſe poteſt concluſio: tametſi de humoribus potius antecedentia & conſequentia oſtendant.

TEXTVS HIPP. 26

COgnoſces autem, quòd nõ vnũ omnia hęc ſint, ſed ſingula vim habeant & naturam propriam, hae

ratione. Si enim alicui homini dederis medicamentum quod pituitam educit,†euomet tibi pituitam: & si exhibeas medicamẽtum quod bilem purgat, euomet tibi bilem. Pari modo & atram bilem purgat medicamentum, si dederis quod atram bilem elicit.* Ac si vulnerateris rursus corporis particulam aliquam vt vlcus fiat, profluet inde sanguis. Atque hæc omnia fient quouis die & nocte, hyeme & æstate, vsque dum possit spiritum ad se attrahere, & rursus emittere: donec aliquo horum cõnatorum destituatur. Connata autem sunt hæc prædicta. Quomodo enim non connata sint? Primum siquidem homo hæc omnia semper quoad vita fruitur, in se manifestè continet. Deinde ꝓcreatus est ex †homine, omnia hæc possidente: pòst nutri

† Vomet quidem si sursum vergat, et medicamentũ sit vomitoriũ: si contrà purgans, deijciet: Nã pituita magis deijcitur. Apho. 4. libr. 4. & melancholia. Aph. 9. lib. 4.

** Vase secto fluit sanguis nõ tamẽ syncerus.*

† Viro & fœmina.

tritus in † homine, omnia hæc ob-tinente, quæ ego & dico & de-monſtro.

† *Fœmina.*

Comment. Galeni. 26

SVperiore oratiõe indicauit manifeſtò ſimul & verò hominem omnia in ſe continere, bilem vtranque pituitam & ſanguinem: in præſenti verò non hoc ſolùm oſtendit, ſed etiam quod ſecundum naturam ſint: non (vt quidam aiunt) vnum ex ipſis. Aliæ igitur opiniones eorum, qui vnicum humorem in corpore ſecundum naturam eſſe referunt, facilè poſſunt conuinci: at illorum qui ſanguinem affirmant, nõ cõtemnenda eſt, ſed magnum aliquod certamen, quo ſubuertatur, requirit. Hoc autem aggredi iam tempus eſt, initio ab eo, quod priùs vir dixit, deſumpto. Dicit autem hunc in modũ: Cæterùm mea

An ſanguine ſolo cõſtemus.

quidem ſentētia, qui hominem ſanguinem duntaxat, & nullā rem alia eſſe cēſet, is meritò nec ſpeciē ipſum mutare, nec omnimodo varium fieri demonſtrare deberet: aut ſaltem tempus anni aliquod, aut vllam hominis ætatem oſtēdere, qua ſanguis vnicum exiſtēs elemētum, ſolus ineſſe homini videretur. Veriſimile nāque eſt tēpus ſaltem vnū aliquod eſſe, quo id vnum per ſe [corporis] elementum appareat. Si igitur huic ſermoni adieceris id, quod in ſententia modò nobis propoſita demonſtratur, integrum Hippocratis dogma efficies. Nam oſtenditur inibi, neque anni tempus aliquod huiuſmodi eſſe, neque ætatem, in qua hominē commonſtret aliquis aliorum humorū non eſſe participem: imò etiam per purgationes liquet. Si nanq; dederis alicui medicamen-

tum

tum vel bilem ducens, vel pituitam, id vacuari videbis, quod ab eo trahi natum eſt, vtpote quum quouis tempore omnes in corpore contineantur humores. Huic autem orationi quidam renituntur, qui non fatentur purgans medicamentum, familiarē ex corpore humorem attrahere, ſed in ſpeciem in quā natū eſt, mutare. Verùm quòd falſa ipſorum oratio exiſtat, commentario vno de viribus medicamētorū purgantiū inſcripto à nobis oſtenſum eſt. Dicetur autē etiam nunc vnum quippiam eorū quæ illic compræhenſa ſunt, cauſa exempli. Vidiſtis enim in ipſis artis operibus nō rarò cōuinci eos, qui id quod euacuatur à medicamētis purgātibus trahi nō admittunt: vtpote quū aqua inter cutē, aſcites dicta, laborātes medica mentū aquā ducēs aſſumpſerint, nō

exigua aquosæ humiditatis copia euacuatur, & tumor ventris submittitur. Quòd si flauæ bilis aut nigræ eliciẽs medicamentũ ipsis propines, paucissimum euacuabis humorem, & tumor ventris nõ modò nihilo minor, sed etiam maior euadet. Contrariũ accidere in arquaticis ex iecinoris obstructione cõspexistis. nam viscere priùs ipsis adaperto medicamentis in id efficacibus, quum bilem ducens exhibitũ fuerit, & copiosa redundantis humoris vacuatio accidit, & affectus statim cessat. His simile nouistis etiã in his fieri, qui pituita aut atra bile infestantur. Etenim multus qui affligit humor euacuatur, & ægroti magnũ experiuntur auxiliũ. Si igitur talia purgantiũ vi trahuntur, & medicamẽta in quauis ætate, & anni tempore purgant, perpetuò quatuor

tuor in corpore humano exiſtunt. Oportebat enim, ſicut priùs dictũ eſt, ſaltẽ vnũ aliquod anni tempus, aut hominis ætatem, quæ ſolũ ſanguinem haberet, apparere, ſi opinio eorum, qui ſolum ſanguinem naturam hominis eſſe prodiderunt, vera ſtatuatur: quod idem eſt, ac ſi omnes ipſius particulæ ex ſolo ſanguine conformẽtur, nutriantúrq; ſemper ſolo ſanguine. Porrò quũ bifariàm ſanguis dicatur: alter qui in venæ ſectione & vulneribus vacuari videtur, vtriuſque bilis & pituitæ, vt oſtẽdi, particeps: alter autem purus, ſyncerus, & non cum aliis humoribus mixtus, ex eo ſanguine ſecundũ prius ſignificatũ, † conceptũ efformari, verum forſitan eſt: ex eo autẽ qui ſecundo, falſum. Nunquã enim ſolus hic in iis quæ vterum gerunt, gignitur. Cur autem adiecerim ſer-

† τὸ κυούμενον, fœtus.

moni[forſitan]vos non latere arbitror.Nam in commentariis de Semine plurimas corporis particulas ex ſemine generari docuimus:ſolas autem carnoſas ex ſanguine conformari. Sed quia exigua ſeminis moles eſt quæ in vuluas coniicitur, nutrimentum verò ipſi & incremētum ex ſanguine obuenit,ideo quis particulas propemodùm ex ſanguine conformari dixerit. Quatenus autem ſemen generationem ex ſanguine obtinet eatenus concepti generationem ex ſanguine eſſe ſi quis dicat,vera fateri videbitur:ſed non ex ſyncero ſanguine aliorum humorum experte,ſed ex eo qui per excellentiam nominatus eſt. Huiuſmodi ſanè totus propoſitæ orationis ſenſus eſt:particulariū verò in ea hic erit.Primum ſignificare conuenit, communem non ſolùm Me-

dic-

dicorum cõſuetudinem,ſed omniũ quoq; Græcorũ,qui bilem ſine adiectiuo nominant,quũ pallidã,aut flauam ſignare voluerint. Cæterùm quòd hęc vtraq; nomina de vna humoris ſpecie dicuntur, differentiis humiditate & ſiccitate,paulò antè à me expoſitũ eſt. Reliquas omnes biles cũ appēdice nominãt,æruginoſam dicētes,aut nigram,aut rubrã, aut porraceam. Secundum ad hoc in ſerie propoſita indicare oportet, vbi inquit: Quouſque ſpiritum in ſe poſsit attrahere,& rurſus emittere. Conſtat enim inſpirationem velle ipſum fieri inſtrumentis reſpiratoriis externum aërem attrahentibus: expirationem verò emittentibus. Deinde tertium,vbi ait: Donec aliquo connatorum deſtitutũ fuerit. Vult enim non ſolùm,quum ſanguine animal priuatum fuerit,

Pallida & flaua bilis dicta quomodo differt.

Apho. 1. lib. 5.

int

interire: sed etiam quum aut pituita, aut flaua, aut nigra bile.

SCHOLIA.

QVomodo elementis 4. res omnes constare anteà etiam per harũ corruptionem probauit: sic humores 4. in corpore hominis esse per eorum vacuationem, quæ illis velut quædã corruptio est, ostendit. Quî enim ex corpore vacuarentur per medicamenta purgantia, singulis his familiaria, nisi humores hi in corpore prius constitissent? Neque enim audiendum est placitum Asclepiadis & sequacium, putantium humores, qui per medicamenta purgantia vacuantur, prius in corpore non fuisse, sed à medicamenti vi in corpore genitos, vt lib. 1. Facul. natu. & lib. de Atra bile confutat Gal. cùm sine medicamento per vomitum aut deiectionem purgante (quale propriè dicitur purgãs cap. 19. li. 5. Simpl.) eos humores synceros excerni quotidie videamus, præsertim per febriũ accessiones: vt bilem, pituitam, rariùs melancholiam: quòd hæc insita grauitate ad sedem aut vesicam sæpiùs feratur: quanquam hi omnes os ventriculi per febres ferè molestant. Recipimus tamen cum Galeno cap. 23. lib. 3. Simpl. medicamenta purgantia, si viribus sint humore trahendo inferiora vel ob imb

imbecillitatem, vel ob dosin exiguam, in humorem mutari: quem qualitatis & substantiæ familiaritate erant attractura, si fuissent potentiora, vt cnicum in pituitam, aloën in bilem flauam, helleborum nigrum in melancholiam. Sed quomodo hæc humorum 4. vacuatio per vomitũ, deiectionem, vulnus, probat, humorum 4. naturam, id est, conditionem, proprietatem, vel ex primis elementis temperaturam, & facultatem ex hac temperatura ortam, cùm probare tantùm videatur illas in corpore fuisse? Id quidem per se tantùm probat, & eorum naturam à familiari medicamento pati idoneam: per accidens verò & & naturam & facultatem &c. Vacuata enim ex ore ventriculi pituita, minuitur in eo frigiditas & humiditas præter naturam, grauitas, & cætera eius symptomata. Vacuata bile, in eo cessat morsus, capitis dolor, oris amaritudo, & cætera bilis vires sequentia incommoda. Quid quòd febres, humore eas cõmittente, quauis via vacuato prorsus, & cautione adhibita, ne hic nouus gignatur, nulla mora extinguuntur? Sanguis verò vacuari non potest, nisi vas aperiatur, vel orificijs eius dilatatis, vel tunica rara sanguini tenui peruia, aut diuisa vulnere, vel alia specie solutionis continui, vt Galen. lib. 6. Sympt. & initio lib. 5. Method. Nullũ enim medicamentum per se, vt humores reliquos, sic sangui-

guinem trahit:per accidens verò quod est vehementius, vt postea dicetur, & quod hæmagogũ Mesuæ dicitur, à ciendis mensibus. Quæ verò herba sanguinem eliciebat, iam diu ignoratur, à morte scilicet eius, qui eam monstrabat, Gal. cap. 6. lib. de Facultate medicamentorum purgantium. Quanquàm verò hæ omnium humorum vacuationes, omni parte anni fieri possunt, & omni ætate, quandiu scilicet animal respirat, id est, viuit (nam respiratio & vita à seinuicem separari nõ possunt, cap. 5. lib. 6. Loc. affect.) & donec priuetur aliquo 4. humorum animali cõnatorum, id est, moriatur, vt post docebimus. Tamen sanguis vere, & in adolescentia: bilis æstate, & in iuuentute: bilis atra, autumno, & in ætate declinante: pituita, hyeme, & in senectute, copiosiùs & faciliùs vacuantur, vt aph. 20. 21. 22. 23. libr. 3. & locis alijs permultis, & etiam postea. Cæterùm hos humores 4. animali connatos esse, quòd ex his fiat, & in vtero his nutriatur, seu sanguine hos complexo, & ad mortem in animali permanere per sanguinem, priùs docuimus. Hi verò humores 4. quia elementorum varia mistione seu natura differunt, etiam viribus differunt in calfaciendo, refrigerando, humectãdo, siccando, & cæteris actionibus has 4. primas sequentibus.

Respiratio & vita à se inuicẽ separari non possunt.

TEX

TEXTVS HIPP. 27.

QVi hominem vnum esse dicũt, videntur mihi ita sentire, quòd ex iis qui assumptis medicamẽtis in nimiis purgationibus perierint, alios bilem vomere, alios pituitã conspicati, putauit vnusquisque ipsorũ id esse hominẽ, quod eũ qui purgaretur, morientẽ reiicere viderent. Item qui sanguinẽ esse hominem statuerũt, eiusdem sunt sententię. Nam cõspicientes in hominibus qui iugulantur, sanguinem ex corpore effluere, hunc animam esse homini censent: ac testimoniis his vtuntur omnes inter disputandum.

Commentar. Galeni. 27

QVi dicunt, inquit, hominem vnũ esse, tanquam multi sint, id dicentes, nõ vnus. Ex quibus igitur persuasionẽ hanc sibi induerũt, qui ex quatuor humoribus vnum ali

aliquem homini generando sufficere arbitrantur, Hippocrates ipse indicauit:quæ nobis quidem improbabilia, vt dixi, illis autē probabilia nimirum apparent. nā in purgationibus immoderatis quum viderent alius alium, ab alio atq; alio humore extremè euacuato interire, illum solum humorem hominis naturam esse censuerunt.

SCHOLIA.

Qvum sanguis sit animæ & caloris natiui sedes, & ex sanguine facti, aliquandiu eodem augeamur, & ad mortem vsque nutriamur, probabilior & vero similior opinio, dicentium nos solo sanguine constare, mediatè scilicet & immediatè, ob id quòd pituita & bilis vtraque, ceu excrementa partibus alendis inepta è corpore expellenda potius sint, quàm retinenda. sed cùm sanguinem syncerum & ab aliis humoribus secretum intelligunt, falluntur. Si autem eum reliquos humores complexum nobis principium statuerent, audiendi essent. Falluntur item Empedocles, Critias, Diogenes, qui animam

mam esse sanguinem autumant. Gal. libr.2.de Placitis Hippocr. & Platonis. Ex quorum opinione Virgil.lib.9. Aeneid. Animam vocat purpuream, id est, sanguineam, interprete Seruio. Non autem solùm in purgationibus immodicis, per vomitum aut deiectionem (quarum causas docet Gal.cap.26. & 27. lib.3. Simpl. & Mesues in Canonibus:) sed etiam vacuationibus spontaneis moribundo bilis alterutra sæpius vacuatur, quibusdam mox à morte.

TEXTVS HIPP. 28.

ETsi primùm in purgationibus immodicis nullus perierit, qui solam bilem purgãdo vacuarit: sed quum medicamentum aliquis bilem ducens potauerit, primùm sanè bilem euomet: mox etiam pituitam: deinde præter bilem etiam atrã bilem compulsi euomunt: postremò autem vitam finientes, purum quoque sanguinem.

Comment. Galeni. 28.

HIc rursus clarè Græcorum consuetudinem innuit, qui bilem

frequenter ſine appendice[flauã,] atram verò ſemper cum appendice vocant. Porrò quod in tota oratione ſignificatur, manifeſtum eſt. Nullum enim mori inquit, cui vnus ſolùm humor purgatus fuerit, quum alij quoq; ſemper cum ipſo euacuentur.

SCHOLIA.

Medicamentum purgans vomitu aut deiectione, vbi in ventriculo à calore natiuo in actum eſt deductum, humorem ſibi familiarem, & calore & ſimilitudine totius ſubſtantiæ trahit, vt in Facultatibus nat. & libr. de Atra bile, & Simplicibus abundè docet Gal. & in Theriaca ad Piſonem. Quòd ſi eo prorſus vacuato, vis medicamenti purgatoria, & calore attractrix nondum tota ſit exhauſta, trahet medicamentum humorem ſequi paratiorem. Quo item vacuato, ſi medicamenti vis illa adhuc aliqua ſuperſit, alium humorem attrahet: ac poſtremò ſanguinẽ ſyncerum, cauſis alijs immodicæ purgationis adiuuantibus, de quibus Gal. cap. 26. & 27. lib. 3. Simpl. Id medicamentũ purgans calore ſuo (ſunt enim omnia medicamẽta purgantia poteſtate calida, Gal. Aph. 24. lib. 1.) quẽuis humorem nullo diſcrimine trahit: hunc autẽ, vel illum,

*lum, cui est familiare, primum trahit: deinde sequi paratiores, hoc est, post bilem, pituitam: post hanc, bilem atram. Est enim pituita sequi paratior (quia humida & fluida) quàm bilis atra, crassa, & sicca. Frigiditas verò vtrunq; humorē ad motus pigrum reddit. Craßities ac siccitas atræ bili tarditatem auget, ob id in eius vacuatione * ἀναγκαζόμενοι, id est compulsi addit: & paulò pòst, pituitā vi potißimùm post atram bilem agi, dicet. Vtroq; autem paratior ad sequēdum sanguis, quia humidus, fluxilis magis, & calidus in vasis capacibus. Sed hunc sibi familiarē corporis natura, quibus potest viribus retinet, tractui medicamēti obsistens, donec ab eo victa trahi sinat. Omniū autē paratißima bilis flaua ob caliditatē, leuitatē, tenuitatem, raritatem, liquiditatem (est enim fluxilis multum, præsertim quæ rufa, & magis quæ pallida, non crassa adhuc, vt vitellina) ob id post pituitam, & bilem atram, medicamenti familiaritate vacuatam prima sequitur. An verò mori neminem contingat vno tantum aliquo humore vacuato, dubitari poßit, cùm plerosque animo linqui & mori videamus in magnis, aut violentis purgationibus, nondum excreta bile alterutra, sed sanguine. Adhæc si sanguis syncerus vacuetur (cùm hic sit aut hominis natura, aut saltem illi familiarißimus) nónne homo derepente morietur? Quid, quòd textu abhinc nono*

& decimo docet Hippocr. omnia aboleri, & hominem viuere non posse, si vnum aliquod ex his connatis, id est, humoribus, in homine defecerit. Si omnino defecerit vnus aliquis humor, animal perit, abolita sanguinis mistione, & temperatura. Sed per purgationes etiam immodicas totus aliquis humor exquisitè non vacuatur, sed aliqua eius portio etiamtum cum sanguine manet (quin & purum vacuari dicit) vt serosum recrementum ex caua & arteria magna totum renes trahere docet Gal. in lib. de Vsu partium, tamen relinquitur in venis eius portio ad peruehendum in singulas corporis partes alimentum.

TEXTVS HIPP. 29

IDem accidit &. à medicamentis, pituitam educentibus. Primùm sanè pituitam euomunt, mox flauam bilem, deinde atram, postremò sanguinem purum: post quem moriuntur.

Comment. Galeni. 29

POstquam humor medicamento purganti familiaris, fuerit euacuatus, mox illum consequitur primus qui ad euacuationē inter alios expe.

expeditiſsimus eſt: poſt illum, qui ſecundum in hoc genere ordinem poſsidet: deinde ſanguis omniũ poſtremus, vt qui humor ſit naturæ familiariſsimus. Tutum nanq; eſt tantillum de eo dicere, quòd ſi non ſolus eſt natura hominis, certè omnium aliorũ familiariſsimus eſt.

Sanguis humor naturæ familiariſsimus.

TEXTVS HIPP. 30.

NAm medicamentum, quum in corpus fuerit ingreſſum, primùm ſanè ducit quodcunq; ipſi inter ea quæ corpori inſunt, natura maximè reſpondeat: deinde alia quoq; & trahit, & purgat: quemadmodum ſemina & ſtirpes terrã ingreſſa, ſingula quæ in terra ſecundũ naturam ipſarũ ſunt [id eſt familiaria] attrahunt. Eſt autem & acidũ, & dulce, & amarum, & ſalſum, & omnifarium. Primum igitur plurimum eius quod ipſis cognatum ſit,

Medicamẽtũ purgans trahit primũ humorem ſibi familiarem: ſi deſit, ſequi paratiorem.

Plãta ex terra alimentũ ſapore, colore, odore, partibus plãtæ ido-

neo prædi tū trahit: si desit, quoduis attrahit.

arripiunt:postea alia quoq; ad se alliciunt. Tale quid & medicamenta in corpore faciunt. Etenim quæ bilem mouent, primùm meracissimā purgant bilem, deinde mixtā. Item medicamenta pituitam cientia, primùm purissimā pituitam educunt, deinde mixtā. Iam iis qui iugulantur, sanguis fluit, primùm calidissimus, & ruberrimus, deinde pituitosior, & biliosior.

Comment. Galeni. 30

PErspicua autoris est sententia, vt qui rei de qua agit, testimonia adferat: Dicit enim, medicamentū vbi in corpus venerit, primùm sanè humorem sibi familiarem attrahere, deinde etiam alios. At meminisse oportet etiam de stirpibus ipsum verba facere, nempe quòd & harū vnaquæq; sibi naturale & connatū ad se attrahunt. Contineri enim in

terra

terra acidum, dulce, amarum, salsum, & omnifarium, veluti etiam in homine: acidum quidem, atram bilem: amarum verò flauam: dulce, sanguinem: salsum, pituitam. Etenim talis quædam est pituita, quēadmodum alia dulcis, alia acida, & quædam alia nullam insignem obtinens qualitatem. Atque ideo mihi videtur ad orationis finem adiecisse, Et omnifariū, vt qui non tantùm in pituita, sed in aliis etiam humoribus permultas viderit differētias. Sicut enim acida, dulcis, amara, & salsa: ita etiam acerba, austera, acris & pinguis humorum species est, tum in animalibus, tum in stirpibus, & nimirum quę in terra ipsis respondent.

Pituita insipida.

SCHOLIA.

M*Edicamentum purgans intrat corpus, non modò per os in ventriculum: sed etiam*

per sedem in intestina, & etiã per alios omnes meatus patentes, atq; adeò, per poros cutis. Et per os meatus intrò receptum, à calore nostro ad actum deducitur & purgat. Id indicant substantia & vis intestinorum coctrix, qualis ventriculi, licet inferior, & venæ mesaraicæ plures, & maiores ijs insertæ. Gal. lib. 4. de vsu partium, de Vtero. Gal. cap. 16. libr. 5. Simpl. de abdomine, Gal. lib. 7. Simpl. de cyclamino, de errhinis, & apophlegmatismis libr. 5. Simpl. cap. 19. de cute manus, pomum practicorum laxatiuum (vt vocant) manu aliquandiu retentum, hydrargyrũ item vlceri, vel cuti illitum & sinapi, & caustica omnia, quæ cùm à calore nostro ijs in locis ad actum deducuntur, si humor familiaris adsit, & meatus liberi, ad se trahent: si impediti, versus se. Comparat Gal. libr. 4. Vsus partium, corporis nostri partes plantis, in attractione familiaris alimenti. Vnde & Plato plantis sensum quẽdam familiaris & noxij attribuit. Hic autẽ Hippocrates, vt Gal. 1. lib. Facultatum naturalium, medicamentum purgatorium, plantis comparat in attrahendo familiari: quomodo scilicet plantæ dulces, succum terræ dulcem, ceu familiarẽ in alimentũ attrahunt: acerbæ, acerbum: austeræ, austerum: acidæ, acidum: salsæ, salsum, amaræ, amarũ: acres, acrem: oleosæ, oleosum: & quæ varijs saporibus præditæ sunt in vna sui parte, vel

plurib

pluribus, varios, & ijs similes sapores attrahũt: ita medicamenta purgantia, humorem ex corpore trahunt, sapore secum conuenientem. Quod in salso, amaro, acri, vtpote calidis, apertè apparet: in alijs saporibus minus cernitur, cùm sint medicamenta purgantia omnia calida potestate vt diximus. Nã nitrũ, & decoctũ brassicæ, betæ, lentium, concharum, sapore salso & nitroso, pituitã salsam, & si desit, aliam detrahunt: aloë, rhabarbarum, absinthium, bilem amaram: serũ lactis, & acria multa, atrã bilem. Ex qua Hipp. doctrina rerum natiua cognatio, & inter se qualitatũ & substantiæ familiaritas, vt etiam facultates, sapore declarantur, certius quàm speciei similitudine & colore: cui etiã aliquid tribuit Gal. lib. 3. Simpl. c. 24. vt cnicus albus, helleborus albus, pituitã etiam albã: aloë, rhabarbarum, flaua, bilẽ flauã, helleborus niger, atram bilem trahit. Sed nimiùm ne crede colori, vt qui fallat in pluribus: sapor autẽ in nullis, quantũ ad manifestam qualitatum actionem. Quod autem sanguinem optimum, id est, calidissimum & ruberrimum à iugulato animali primùm vacuari dicit, errorẽ Practicorũ tollit, ex hirco iugulato mediũ sanguinem solum colligentium ad calculum.

Error practicorum.

TEXTVS HIPP. 31

AVgescit in homine pituita per hyemem. Hæc enim hyemi ma-

ximè est secundum naturam, inter ea quę corpori insunt: frigidissima enim est. Indicia sunt, hāc esse frigidissimam, si pituitam, bilem, & sanguinem voles attingere, pituitā reperies frigidissimam, etsi viscosissima sit, & vi potissimùm post atrā bilem, agatur. Quæ autem vi aguntur, calidiora redduntur à vi coacta. Attamē etiam post hæc omnia, frigidissimam ex sua ipsius natura esse pituitam apparet. Porrò quòd hyems pituita corpus replet, hinc cognoueris: homines spuunt reiiciúntque per nares pituitosissima hyeme. Item laxi tumores albi (œdemata dicuntur) potissimùm in hoc anni tempore proueniunt, aliique morbi pituitosi.

Aphoris. 24. lib. 3.

Comment. Galeni. 31.

CLara est oratio, quæ lectorem diligentem requirat, non interpre

terpretē,qui ipſam explicet. Quòd autem in fine ſcriptum eſt[aliíque morbi pituitoſi]hoc modo ex ipſius ſcriptura intelligendū eſt. Oedemata alba hyeme potiſsimùm oriuntur:item alij pituitoſi morbi hoc tempore infeſtant:denique & febres,ſicut in æſtate omnino bilioſiores,ſic in hyeme pituitoſiores.

SCHOLIA.

Cauſa efficiens pituitæ eſt frigiditas,ſeu calor imbecillus,vt libro primo Faculta.natu. Materia verò eſt,humiditatis crudæ copia, ex cibo & potu pituitoſo,& ſumptis alijs refrigerantibus,humectantibus per ſe vel per accidens. Vinum enim,quanquàm calidum eſt,vbi tamen largius bibitur, quàm vinci poſsit,tantùm abeſt,vt calfaciat,vt etiam morbos frigidos gignat,lib.3.Temper. Frigiditatem verò corporis & humiditatem præter ſumenda, augent non minimum quædam tum admouenda,tum facienda,tum educenda:de quibus alibi ſuo loco dicetur. Inter quæ aër ambiens,corpus noſtrum citò, multùm, continenter, neceſſariò immutat: alia quædam, vt cibus,potus, quanquàm neceſſar

Calor imbecillus, ſeu frigiditas eſt cauſa efficiens pituitæ.

ceſſar

cessariò etiam immutet, non tamen tam citò neque continuó. Quum igitur tantum virium aër habeat, vt Hippocrates etiam docet lib. de Flatibus, libr. 3. Aph. lib. de aëre, initio Prognosticôn: ab eius temperatura, partes anni calidæ, frigidæ, humidæ, siccæ nominantur. Deinde cùm euidentia sint duplicia, quædam rationi, alia sensui: per tactum, pituitæ frigiditatem, quæ tactilis est qualitas, explorari iubet, postquam è corpore excreta est, tracta vi magna, & à medicamento actu calido: quæ duo calfecisse debuerãt, nisi maxima & propè inuicta fuisset frigiditas. Quanquàm à multis etiam in corpore, sæpius sub bregmate, frigidissima sentiatur, & in lingua, ac dentibus, cùm ex cerebro destillat. An verò violenta excretio humorem calfacere possit, vt hic vult Hippocrates & Galenus initio libr. 2. Loc. affect. Vallæ disputandum relinquo: docenti in Aristotelem, motum in quo est corporum duorum attritio, solum calfacere: & his autoribus summis potius accedendum iudico, & experientiæ in lacte diu percusso ad butyri secretionem & coactionem.

Euidentia duplicia.

TEXTVS HIPPOC. 31

VEre autem, valida adhuc quidẽ pituita in corpore existit, & sanguis augetur. nam frigora remittunt,

mittunt, & aquæ ſuperueniunt. Sanguis autem eadem ratione augeſcit, & à pluuiis & diebus calidis. Nam ſecundum naturam ipſi hæc ex anni tẽpore potiſsimùm inſunt. Quippe humidum eſt & calidum. id quod ſic cognoſces: Vere homines & æſtate potiſsimùm dyſenteriis corripiuntur, ex naribus ſanguis profluit, calidiſsimi ipſi ſunt, & maximè rubicundi.

Comment. Galeni. 32

EST ſanè & huius ſentẽtiæ contextus perſpicuus. dictum nanq; à me eſt in primo de Temperamentis libro, ſatius eſſe ver temperatũ vocari, non humidum & calidum. Suberat verò cauſa aliqua, ob quã Medicorum Philoſophorúmque nonnulli, ipſum calidum, humidúmque dicerent. Sic enim in anni temporibus hoc humidum & calidum.

† Textus hîc Græcè est corruptus: sententia autem fuerit hæc ex lib. 1. Temper. vt animalia sanguine prædita calida humida dicuntur, cum plãtis vel mortuis collata.

dum esse dicunt, † vt in genere eorum quæ corpora habent animalia: hæc sanè cum plantis conferentes: ver autem autũno, inter anni tempora optimum, & vt ita dixerim, solum exactè secundum naturam habens, cum eo quod præter naturam affectum est. At sanguinem vere redundare, cùm alia, tum illud indicio est, quòd tunc dysenteriæ infestent, cruentæ scilicet dictæ, nõ quæ ex bile intestina exulcerant. Verùm de cruenta hac dysenteria in quarto operis de Articulis commentario tractaui, affectum hunc ostendens frequenter copia sanguinis oboriri, qui in venis continetur: deinde quem natura per intestina confertim excernit, sicut & mulieribus per vterum, nonnullis per nares, aut hæmorrhoïdas, aut vomitum. Porrò æstatem adiunxit

ver

veri, tum dyſenteriæ ratione, tum ob†cutis ruborem. Nam beneficio ſui ipſius caloris generatus vere ſanguis, & rubicundam totius corporis cutem efficit, & per annum quibuſdam excernitur. Cæterum calidi ad tactum tunc apparent homines, tum ſanguinis tum etiã ambientis aëris beneficio.

† χρόα hîc pro cute, vt χρῶς & χρῶμα ſæpe capiũtur.

SCHOLIA.

Sanguis, vt dulcia cætera, fit à calore moderato (qualis eſt in vere) ex chylo & pituita dulci, quæ hyemi & veris initio, quòd hyemis fini ſimile eſt, ſuccedit. Humores ſingulos ſingulis anni partibus abundare probat per ipſorum in corpore redundantium excretionem, morbos ipſis humoribus congeneres ac familiares. Colorem cutis, qui ſimilis humoribus ſubiectis in cute ſolet efflorefcere, per alia etiam depræhendi docet Gal. lib. 4. ſanit. tuendæ.

TEXTVS HIPPOC. 33.

AEſtate ſanguis inualeſcit adhuc, & bilis in corpore attollitur, producitúrque in autumnum: in

in quo ſanguis quidem paucus generatur (contrarius enim ipſius naturæ autumnus eſt) bilis autẽ æſtate & autumno, corpus occupat. Id quod hinc diſcere licet. homines ſua ſponte hoc anni tempore bilem vomunt, & in medicamentorũ potionibus bilioſiora purgãtur. Conſtat autem & ex febribus, & hominum coloribus. At pituita æſtate imbecillior eſt ſeipſa. Quippe contrarium ipſius naturæ tempus, eſt ſiccum & calidum.

Comment. Galeni. 35

AEſtate, & præſertim per ipſius initia, pleriſque ſanguis abundat, vere auctus, vt qui ab ambientis aëris calore nondum ſit diſcuſſus. Augeſcit autem bilis, quòd hoc anni tempore corpus præter naturæ modum incaleſcat. Cæterùm no minauit hîc rurſus bilem citra appendi-

pendicem coloris vocabuli, flauam, nunquam atram ſimpliciter nominans, verùm ſemper cum adiectione coloris nominis. Particularia in oratione manifeſta iis ſunt, qui animum adhibent.

SCHOLIA.

Aeſtatis initio, quod veris fini eſt ſimile temperatura, ſanguis adhuc abundat: ſed mox à calore aëris immodico, vt mel, & dulcia cætera, pars eius tenuior & dulcior in amaram bilem promptè vertitur: craſsior aliquando poſt in atram, vt cap. 12 lib. 2. Feb. Autumnus autem frigiditate ſua, calorem moderatum, ſanguinis cauſam efficientem, minuit, & ſiccitate humorem benignum, ſanguinis futuri materiã, abſumit.

TEXTVS HIPP. 4

SAnguis porrò per autumnum paucisſimus gignitur in homine. quoniã ſiccus eſt autumnus, & refrigerare iam hominem incipit: at atra bilis in autumno plurima valentisſimáque eſt.

Comment. Galeni. 54.

SVperiore cōtextu dictum erat, ſanguinem in autumno paucum generari, vt qui naturam autumno contrariam habeat. Nos autē quomodo contrariam habeat, edocuimus. Si enim ſanguis calidus, & humidus eſt, veri ſimiliter: autumnus autem, vt ipſe dixit, ſiccus eſt, & refrigerare iam hominē incipit: meritò autumnus veri contrarius eſt, & humorem redundantem ſanguini contrarium obtinet, ſiccum & frigidum. Generatus autem eſt talis bona ratione, quòd in æſtate humores priùs adurantur: reliquiæ verò aduſtorum humorum, reſtincto ſcilicet calore, ſtatim frigidæ ſiccæq; redduntur: frigidę quidem propter calorem extinctum: ſiccæ, quòd totus ipſius humor, quum aſſaretur, ſit conſumptus.

SCHOLIA.

VT per ætatem florentem, sic per æstatem sanguis aduritur, nondum autem vstus est: in ætate verò declinante, & autumno iam vstus est, & bona sui parte in atram bilem abijt. Quæ enim eius portio tenuior, in bilem flauam abit, ea magis & magis vsta, in bilem vitellinam transit: quæ noua vstione fit melancholia multò acrior, quàm quæ ex parte sanguinis crassa conficitur. Est autem hæc melancholia calci coctæ, & fæci vstæ similis, in qua ignis extinctus est, vel sic sopitus, vt primo occursu non appareat: in actum autem eductus, vrat: cùm lapis, fæx non vsta, humor melancholicus, absolutè frigida sint.

TEXTVS HIPPO. 35.

QVum verò hyems ingruit, bilis refrigerascens pauca gignitur, & pituita rursus augescit, tum à pluuiarum copia, tum à noctium prolixitate.

Comment. Galeni. 35.

HVmorem in singulis quatuor anni temporibus præpollentem, vult ipsi tempori respondere,

temperamento:ideóque pituita frigida & humida nominatur, hyemi similiter: sanguis autem calidus & humidus, veri: flauam bilem calidã & siccam esse dicit, vti æstatẽ: & nigram, sicut autumnum, frigidã & siccã. Quòd igitur dixit, quibus anni temporibus singuli humores augentur, anteà probauit, nunc causam reddit, cur pituita hyeme redũdet ex crebris, inquit, pluuiis, & noctibus prolixis: eò quòd hoc anni tempus humidum sit & frigidum. Humidum igitur esse monstratur, pluuiarum copia: frigidum, noctiũ lõgitudine. Nam caloris, quẽ æstate ambiens nos aër obtinet, Sol autor est, dum propè supra verticẽ nostrum emergit, & diem longiorem efficit. Ita etiam hyeme frigiditatis idem autor est, quum obliquus humilísq;, & breui tẽpore supra terrã

Sol caloris æstate, & frigiditatis idem autor est hyeme.

fera

feratur. Hippocrates autē vult, animantium corpora pro ambientis nos aëris constitutione affici: ita vt siccentur quidē in siccis ipsius temperamentis, humectentur autem in humidis: ita verò vt incalescant in calidis, refrigerentur in frigidis. Si igitur hyēs humida & frigida est, bona ratione in ipsa pituita superat, quum sit frigida & humida. Id quod etiam priùs ipse ostendit. Ratio autem ipsa & aliis anni temporibus cōsentire videtur. Nam æstate flaua bilis præcellit, quoniā sicca & calida facultate est. Vere, sanguis, humidus calidúsque humor. siquidem & ver calidum esse & humidum prædicauit. In autumno autem atra bilis, quæ frigida & sicca est, tempori respondens. Proinde non exigua quæstio de veris temperamento oritur, quomodo cali-

dum & humidum dicatur: quam cùm tractarem, ostendi meliùs esse, temperatum ipsum dicere. Qua ratione constat & sanguinem non calidum & humidum, sed temperatũ appellari. Præterea maior adhuc quæstio erit, ab interpretibus libri omissa, nempe de pituita, quæ humida quidem & frigida consistentia est, sed in hyeme generatur. Cur autem dixerim non exiguam fore quæstionem, iam tibi aperiam. Hippocrates ipse in Aphorismis inquit, Ventres hyeme & vere natura calidissimi sunt, & somni longissimi: itaque per ea tempora cibi liberaliùs dari debent. Caloris enim natiui copia magna inest, vt cibus proinde plenior requiratur. Argumento ætates sunt, & athletæ. Et iterũ, Aestate & autumno cibos difficillimè ferunt, hyeme

Lib.1. temperam. & aphor.9. lib.3.

Apho.15. lib.1.

Aph. 18. lib.1.

me facillimè, mox vere. Si igitur hæc ſunt vera, & pituitam frigidũ humorem, non temperatum, nouimus, quemadmodum ſanguinem, quomodo in hyeme copioſior generabitur? Cõueniebat enim ex alimento probè concocto ſanguinem potius generari, quàm pituitam. Quæ igitur dubitationis ſolutio? Meo quidem iudicio, ventres hyeme calidiſsimi ſunt naturali calore, hoc eſt, temperatiſsimi: particulæ autem corporis refrigerantur magis in hyeme quibuſdam & venter ipſe ex itinere, aut veſtium penuria, aut ſtudiorum genere, aut huiuſmodi aliquo. Penetrat igitur omnis ambientis aëris frigiditas in corpus quàm penitiſsimè, quibuſdam etiam vſque ad ventris regiones, vt expoſitũ eſt. Quare licet in ventriculo cibi aſſumpti probè concocti

ſint, certè in iecinore; dum mutantur, non exactum ſanguificationis ornamentum recipiunt, ſed aliqua ipſius parte fruſtrātur. Inſuper minus multo totius corporis venæ ipſum trāſmutant refrigeratæ. Accedit huc etiā copia ciborum, qui hyeme offeruntur qualitatibus ſimul pituitoſiores. Nam legumina hyeme multa comedunt, paníſque multo amplius, quàm in aliis anni temporibus, ſimilaginem, placētas, ſeu liba, quæ Græci rhyemata vocant, olera, rapas ſatiuas, carnéſque multas, quaſdā ex iis manifeſtò pituitoſas, ſicut ouillas: quaſdàm niſi probè cōficiantur, vti † aprorum, & præſertim † porcorū. Itē bulbis, cochleis, caſeo, aliiſq; hoc genus multis per totam hyemem veſcuntur, quæ facilè in pituitam tranſeunt. Quinetiam bibunt cōplures vinū rec

† ὑῶν
† χοίρων. *Suum domeſtuorū, quàm ſylueſtriū, caro eſt pituitoſior.*

recens, quod & ipſum pituitæ generandæ idoneum eſt. Quare his de cauſis pituita hyeme redundat.

TEXTVS HIPP. 36.

HAbet igitur corpus humanum hæc omnia perpetuò: temporis autem anni circumacti ratione nūc magis augeſcunt, nunc imminuuntur ſingula ipſorum, ſecundū partem, & ſecundum naturám.

Comment. Galeni. 36.

OMnia, inquit, commemorata, hoc eſt, quatuor humores corpus humanum toto vitæ curriculo obtinet. id enim ſignificat ipſi τὸ ἀΐδια, id eſt, perpetuò. Augeſcunt autē imminuuntúrque hæc, prout anni tempora mutantur. Nam [temporis anni circūacti ratione] idem ſignificat, quod tranſmigrantis, id eſt, mutati, & in aliud quoddam ſibi proximū tranſeuntis. Porrò quòd

augeſcere hæc, & diminui ſecundũ partem, & ſecundũ naturam dicit: nonnulli quidem [ſecundum partẽ] intelligũt de corporis partibus eſſe dictum: nonnulli verò ei quod ſecundum naturam dixit cõtrarium, vt oratio ſit talis: Quatuor humores compræhenſos humanum corpus ſemper obtinet: copioſiores autẽ & pauciores pro anni partibus, & pro natura. Quod ſi mutata oratione dicas, ſenſum habebit tũ vtilẽ tum verũ. Nã humorũ copia ſecundũ anni tẽpora variat, ſi annus ſecũdum naturã diſpenſetur: & ſecundum totius anni partes, etiamſi non ſecundũ naturã gubernetur, humores quantitate differunt. Licet etiã de anni tẽporibus partes inaudire.

SCHOLIA.

Humores hi 4. pro varia aëris temperatura, & corporis, & victus ratione varia, modo augen

augentur, modò minuũtur. Pars enim calidior. alimentum temperatum, biliosius: vt frigidior, pituitosius reddere potest. quod Galenus probat lib. 3. Locorum affectorum, cap. 6. de melancholia.

TEXTVS HIPP.

QVemadmodũ enim totus annus particeps est omniũ, & calidi, & frigidi, & sicci, & humidi. neque enim in hoc quicquã vllo tempore consisteret, sine omnibus quæ in hoc mundo insunt: verùm si vnum aliquod deficiat, omnia simul abolebũtur. nam omnia ab eadem necessitate constituta sunt, & à se mutuò aluntur.

Comment. Galeni.

CAlidum, frigidum, siccũ, & humidum, non quod secundũ excellentiam nominatur cõsideratúrque, sed elementare intelligens, etiã in proposita oratione indicauit, vbi inquit, annũ vniuersum omniũ esse participem. Quippe nõ eorum omn

omnium quæ per excellentiã dicũtur, vniuersus annus cõpos est, sed elementarium: tota quidem hyems humidi & frigidi: æstas, contrariorum sicci & calidi: autumnus frigidi & sicci. Preterea manifestiùs hoc innuit, quũ diceret, corrumpenda etiã alia, si vnum ex ipsis interierit. Etenim quũ vnũ ex elementis perit, id quod ex ipsis cõpositũ est, corruptũ iri, vera est oratio: quum ex his quæ secundũ excellentiã nominantur, falsa. quippe contrarium ipsum verũ est, quum aliquid ex illis perit, quæ ex dominio appellationẽ sortiuntur, oppositum ipsi conseruari. Quum enim æstas nõ est, hyems est: quũ hyems non est, æstas est: quum ver abest, autumnus est: quũ autumnus nõ est, ver est. At si omnino calidũ elementum perierit, humidum quidem concrescet, quoniam non

amp

ampliùs calidum eſt. Sin autẽ Sol omnino interit, nulla planta, neque anima relinquetur. Eadẽ ratione ſi frigidum elementum pereat, omnia ignis erunt: & ſi ſiccũ, aqua erũt omnia. Atq; ſic vniuerſa in mundo generata corpora corrũpentur. Idcirco dixit elementaria in ipſo corpora ex ſeinuicem nutriri. nam exactum elemẽtum, intelligitur magis, quàm ſit. Quòd verò cũ illo propemodũ idem eſt, vnum aliquod eſt ex eorum numero, quæ ſubſiſtunt. Si igitur abſolutè humidã frigidámque aquã fieri cogites, nõ aqua adhuc ſeruabitur. Quippe ſtatim cõcreſcet, ſubſiſtet, & fluere ceſſabit. Itẽ ſi terrã ſimili modo adamuſsim ſiccam frigidámque cõſideraueris, durius adamãte tale corpus erit. Atque ſi eiuſmodi euaſerit, ſtirpium generatio deſinet. Vbi autem hæc

deſi

desierit,etiam animaliũ nutrimentum abolebitur:& sic hoc,nimirũ ipsa etiam animantia. Quum igitur elementum secũdum excellentiam intelligitur siccum & frigidum,& terra quæ in mundo est,siccum esse & frigidũ corpus dicitur, & aqua humidum. Verùm ignis ipse cuiusdam aëriæ etiã substantiæ,sicut & fumosę particeps est.quin & humiditatis ad nutritionẽ manifestò indiget,sicuti in lucernis flãmæ ostẽdunt. Quapropter mundi elementa alimentum ex se mutuò obtinent. Atq; ideo Plato quoque dixit:Idẽ enim, vt sibi alimentum suum & corruptionem exhibeat, ac omnia in se,& à se,tum patiatur,tum agat, artificiosè fabricatum est.

SCHOLIA.

Elementa mundi per motus varios,& calorem,& radios corporum cœlestium commist

mista, ad rerum & sui generationem & corruptionem, admodum sunt necessaria. Nã ex ipsis omnia fiunt, & ipsa à, seinuicem fouentur, & si vis, aluntur: dum aëris superior pars leuißima, lucidißima, rarißima, calidißima, siccißima, in ignem abit: & contrà, ignis pars inferior, qualitates aëris nacta, in aërem: aëris pars inferior crassata, grauior reddita, & densior, in aquã: & contrà aquæ pars superior tenuata, leuior reddita, & cæteras aëris qualitates sortita, in aërem transit. Eodẽ modo humorũ, animalis elementorum, magna est neceßitas, vt ex quibus partes animalis fiant, & nutriantur: & qui velut concordi pace ligati, à seinuicem fouentur. quidam etiã aluntur, vt sanguis à pituita, bilis vtraq; à sanguine. Fouetur autem pituitæ frigiditas, humiditas, à bilis caliditate, siccitate: sanguinis caliditas, humiditas, à succi melancholici frigiditate, siccitate, vt ex his omnibus quãtitate & qualitate idonea iunctis, optima sanguinis totius fiat temperatura. Quæ perit, dum horum aliquis aut nõ gignitur, aut genitus quidẽ est, sed prorsus vacuatus sponte naturæ, aut vi medicamẽti purgãtis: cui maxima sanguinis totius succedit intẽperatura, & hinc mors, vt Gal. lib. de Diff. sympt.

TEXTVS HIPP.

ITa etiam, si aliquod ex his cognatis in homine deficiat, nõ vtique

poter

poterit viuere.

Commenta.Galeni.

COgnata vocauit ſanguinẽ, pituitam, & vtrãque bilem. quandoquidẽ primam conformationem habuit † conceptũ, ex materno ſanguine, omniũ participe. Itẽ augumẽtum alimẽtúmq; ſimiliter. Si igitur omnino ex corpore noſtro vel humidũ, vel ſiccũ, vel calidũ, vel frigidum interit, ſtatim humores corrũpentur, qui per excellentiã, nõ ſyncerè, neque exactè ſunt humidi, ſicci, calidi, & frigidi. Nam pituitam humidam & frigidã eſſe dicimus, nõ ceu contrariorum expertem, ſed veluti ab his ſuperatam. Et ſi frigida exactè eſſet ſolùm, glaciei modo concreſceret: ſicut etiam ſi humida adamuſsim eſſet, non haberet craſſitiem, neque viſcoſitatem. Eadem ratione dicitur, & de vtraque bile: nam

† τὸ κυούμενον, fœtus.

nam flaua, ſicca: nigra ſicca & terreſtris eſſe dicitur, humiditatis etiã nimirũ particeps: alioqui non eſſet humor, ſed ſolidũ corpus, vt adamas. Sic autem & frigida dicitur, quòd plus in ea frigiditatis, quàm caloris exiſtat: nã ſi exactè eſſet frigida, glaciei inſtar cõcreſceret. Sed quid opus eſt de iis verba facere, quum ipſe ſanguis, qui videtur temperatiſsimus, talis dicatur, quòd nihil in ipſo contrariorũ inter ſe admodũ præpolleat, neq; calidũ frigido, neq; frigidũ calido, neq; humidũ ſicco, neq; ſiccũ humido? Quoniã igitur & ſanguis ipſe quatuor indiget qualitatibus, humiditate, ſiccitate, caliditate, & frigiditate, conſtat omnibus, aliorũ quoq; humorũ mixtionem ipſum requirere. Atq; ob id tẽperatiſsimus ſanguis, particeps erit, & pituitæ, & bilis

flauæ, & atræ. Iã verò est alia quædã ratio naturalis nõ parũ ad probãdũ efficax, qua humores quatuor ad mores idoneos generãdos vtiles demõstrãtur. Verùm priùs ostẽdisse in ipsa conueniebat, animi mores corporis tẽperaturam sequi: de quo nos etiã alibi scripsimus. Itaq; hoc statuto, acrimonia animi & prudẽtia ex bilioso humore ꝓficiscetur: cõstantia verò & firmitas ex melãcholico: simplicitas autẽ & stoliditas, ex sanguine: pituitę verò natura ad mores fingẽdos, inutilis. Necessariam verò ex prima ciborũ mutatione generationẽ habere videtur.

Animi mores corporis tẽperaturã sequi, docet libellus Galeni.

TEXTVS HIPP.

INualescit autem in anno nunc hyems maximè, nunc ver, nunc æstas, nunc autumnus. Ita & in homine modò pituita inualescit, modò sanguis, modò bilis, primùm sanè

nè flaua, deinde nigra.

Comment. Galeni.

CLara eſt viri ſentẽtia, qui oſtendere nititur, queadmodũ in anno aliàs humidũ & frigidũ præpollet, vocatúrq; tale anni tẽpus hyẽs: aliàs humidum & calidũ, quando ver eſt: aliàs ſiccum & calidum, quę æſtas nominatur: poſtremò ad hæc, ſiccum & frigidum in autumno: ſic & in homine præualet pituita quidem hyeme, humor frigidus & humidus: ſanguis vere, calidus & humidus: flaua bilis æſtate, ſicca & calida facultate prædita: nigra in autumno, ſicca & frigida, quemadmodum & ipſe autumnus exiſtit.

SCHOLIA.

CAuſa huius eſt in varijs flatibus, qui partes anni præcedentes permutauerunt, & velut diſpoſuerunt ad futurarum anni partium temperaturam, vt libr. 3. Aphor. docet Hippoc. Nam aëris mutationes à corporum cæleſtium

influxu, ceu incertiſsimas & vaniſsimas ab Aſtrologis nugacibus cōfictas, nō recipit Medicus.

TEXTVS HIPP.

huic in contradicit tex: 26 et 30.

TEſtimonium huius rei manifeſtiſsimum eſt, ſi eidem homini idem medicamentum quater in anno voles exhibere: per hyemem pituitoſiſsima tibi euomet: vere, liquidiſsima: æſtate, bilioſiſsima: in autumno, nigerrima.

Comment. Galeni.

TEſtimoniū prædicti ſermonis manifeſtiſsimum eſſe dicit, in quo ſingulos humores in ſingulis anni tēporibus excellere docuerat, nempe quòd vomitus, ſi medicamētum quater in anno quod illum citet, propinetur, hyeme ſit pituitoſior: in vere, humidior: æſtate, bilioſior: in autumno, nigrior.

SCHOLIA.

ANtea ſingulos humores in ſingulis anni partibus abundare probauit per excretiones.

nes varias: sed vomitus biliosi tantùm in æstate meminit: quòd ea leuitate sua promptiùs & frequentiùs suprà à natura & medicamento purgetur, vt Aph. 4. & 6. libr. 4. si ad os ventru repat. Nunc autem singulos humores, partibus anni sibi familiaribus, copiosos vomi per idem medicamentũ, quia tunc abundant, docet. Nõ quòd pituitam & bilem atram vomitu vacuari velit, nisi eo repant: deiectione enim magis purganda sunt, vt Aph. 4. & 9. lib. 4. Nec te moueat, quòd omnes hos humores diuersis tẽporibus ab eodem medicamento purgari ait. Id enim vi vomitus fit, quem medicamentũ efficit, nõ medicamenti, illos humores varios ex corpore trahentis: nisi compositas habeat facultates, quibus humores vel multos, vel omnes attrahat, vt hiera picra Galeni, bilem & pituitam: catholicum practicis dictum, omnes humores. Solius enim aquæ tepidæ potus, eam vomitionem excitare poßit omniũ humorum: si tamen craßi sint, vel lenti, vel altius in tunicas ventriculi infarcti, tenuantibus, incidentibus, & ex alto euocantibus egent, quæ priùs sumantur, & simul cũ vomitorio, vt Gal. lib. 5. Vsus partiũ per radiculã & oxymeli facit.

TEXTVS HIPP.

Conuenit igitur, quum hæc ita se habeant, morbos qui hyeme

Morbos docet Hippocr. pau

tibus anni familiares lib. 3. Aphor.

augeſcunt, æſtate finiri: qui rurſus æſtate augētur, hyeme deſinere: qui ex ipſis nō intra dierum circuitum ſoluantur. Circuitum verò dierum quis ſit, aliàs exponam. Qui vere gignuntur morbi, eos in autumno ſolutum iri, expectandum eſt: autumnales morbos, vere terminari neceſſe eſt. Quicunq; verò hæc anni tempora exceſſerit, hūc annuum fore ſciendum eſt.

Comment. Galeni.

INitium ſententiæ, duplicē habet in Græco ſcripturam: nōnulli loco, conuenit, legunt Græcè ὀφείλει, nonnulli φιλεῖ, quod idem valet, ac par eſt, ſeu conuenit. Vtuntur enim nonnunquam voce hac, pro cōuenit. Reliqua perſpicua ſunt. Vult enim autor morbos qui in vetuſtatē incidunt, & non dierum, ſed menſium circuitu fiunt, hos contrario

anni

anni tempore ei quo generati ſunt, hoc eſt, ſeptimo mēſe finiri: in quo ſi non ſoluti fuerint, annuum fieri morbum pronuntiat. Porrò annuū nomen poteſt ſignare etiā eum, qui poſt annum primæ ſuæ generationis ſoluitur. Poteſt etiam eum innuere, qui ſeptem annorum circuitu, vt ſeptem menſium, finitur. Etenim in Aphoriſmis ita quoque dixit: Plurimi affectus puerorum iudicantur aut intra quadrageſimum diem, aut intra ſeptimum menſem, aut intra ſeptimum annum, aut quum ad pubertatem itur.

SCHOLIA.

Contraria cõtrariorũ ſunt remedia, vt Hippocr. lib. de Flatibus, & Gal. in Methodo, paßim demõſtrat. Morbis igitur pituitoſis, id eſt, frigidis & humidis. (Eſt enim pituita omnis, humor frigidus, humidus, etiamſi craſſus ſit & lentus, lib. de Cauſis morborũ) æſtas calida & ſicca, eſt cauſa ſalubris. Et contra, æſtiuos ac bilioſos,

Pituita quid.

id est, calidos, ſiccos, humiditas & frigiditas hyemis, ſoluit, niſi ante hyemis aduentum aliquo die decretorio (de diebus autem decretorijs Hippocrates agit Aphor. 24. lib. 2. & in alijs paſſim, & libr. 3. Prognoſticôn) deſierit: quæ oratio rectè æſtiuis additur. Cum enim hi ferè acuti & breues ſint, criſiq; finiantur, pauci eorum ad hyemem pertingunt. Nam ſi quartanæ, quæ ſolutu ſunt difficillimæ, æſtiuæ tamen ſint breues, vt Aphor. 25. lib. 2. multò magis morbi alij breues erunt. Sic vernis morbis autumnus eſt ſaluber, & contrá. In ijs enim temporibus eſt etiam contrarietas, ſiue ver calidum, humidum, cum Hippocrate: ſiue temperatum, cum Galeno dixeris. Nam intemperata intemperatis & temperato ſunt contraria. Morbis autem non modò contraria äëris temperies ſuperueniens, eſt cauſa ſalubris: ſed etiam ætatis, & victus ratio cõtraria, finem adfert, vt Aph. 45. lib. 2. & Aph. 3. lib. 3.

Quartanæ ſolutu difficillimæ.

TEXTVS HIPP.

ATque ſic medicum ad morbos accedere conuenit, non ignarũ, ſingula hæc in corpore ſecundum anni tẽpus pro natura ſua maximè conſtitutum, inualeſcere.

Comm

Comment. Galeni.

AD quid tota ſuperior de anni temporibus diſputatio valeat, nunc in præſenti oratione edocuit, indicans eundem quoq; vſum præbere de ætatibus, locis, vitæ ſtudiis, & quotidiana victus ratione: enarrationem. Nanq; Medicum ad hæc omnia reſpicientem oportet coniicere, quis humor præpolleat aut quãtitate, aut ipſius viribus, in qua potiſsimùm corporis particula redundet. Sic enim curationem optimè obierit, ſicut in medendi inſtitutionibus docetur. Hippocrates, quum corporis noſtri naturã hoc in libro propoſuiſſet inuenire, hac via ac ratione ad inuentionẽ vſus eſt. Primùm ſanè diſquiſiuit, vtrum

inſpexit,hoc eſt,quam vim habeat, vt ab aliquo patiatur; aut agat. Et huius rei gratia, anni, temporum, ætatúmque meminit, conſiderans, quomodo elementa à ſe inuēta ipſis reſpondeant. Item inuenit & morborum ſolutionis præſagia, & curationes ad eoſdem referendas eſſe ſcopos. At dum elementa, corpus noſtrum componentia, inueſtigaret, etiam vniuerſi mundi elementorum commeminit, quæ reuera ſunt elementa. Dicuntur enim nónunquam per abuſionem vocabuli, cuiuſque rei ad compoſitionem ſimplices, & primæ particulæ, illius rei elementa: quemadmodum muſica elementa, rhythmíca, geometrica, arithmetica, orationis, vocis, & demonſtrationis dixerūt. Similiter etiam plauſtri centum elementa ab Heſiodo eſſe dicta, Pla-

to commemorat in eo hemiſtichio; Centum lignáq; plauſtri. Omnia ſanè, quę ſic dicuntur, ſingularum rerum elementa, non adamuſsim ſimplicia ſunt, & primaria: communia verò omnium rerũ ſimplicia & prima verè exiſtunt, & propriè nominantur elementa. Hippocr. autem à qualitatibus ipſa denominat, calidum, frigidum, humidum, & ſiccũ, non quæ media ſummorum ſunt, ſed ipſa ſumma, ignem videlicet, & terram, & aquã, & aërem. Hanc igitur methodũ Plato cenſuit ſibi imitandã, quum de natura animæ conſideraret. Nullum enim particulare citra totius naturã exactè poſſe cognoſci. Adſcribam autẽ tibi ipſam Platonis dictionẽ, quæ hunc in mo

PHAE. Si ſanè Hippocrati ex Aſclepiadarum genere credendum eſt, ne corporis quidem naturã citra hanc methodum poſsis. SO. Rectè quidem, ô amice, dicit. attamen præter Hippocratem, ratio inſpiciunda, examinandáq; eſt, an ipſi cõſentiat. PHAE. Aſſentior. SO. Et quid tandem Hippocrates dicit, veráq; ratio? an non ſic? Conſiderandum eſt de cuiuſlibet rei natura; primùm ſi nè ſimpléxne ſit, an multiformis, cuius nos ſcientes eſſe voluerimus, quámque alios docere ſtudeamus: poſteà verò ſi ſimplex fuerit, facultas ipſius inſpiciunda eſt, quam videlicet ad quid agendum, item quã ad patiẽdum ab alio, habeat. Quòd ſi multas habeat ſpecies, his dinumeratis, in ſingulis ſimiliter, vt in vna, naturalis & agendi, & patiendi vis inquirenda. Verùm quũ hæc

Plato ſic conſcripſerit, oſtendat ali quis nobis in quo Hippocratis libro alio quàm qui de natura hominis inſcribitur, methodum hanc ſit inuenire: aut ſi non poſsit, nullum quærat fide digniorem Platone teſtem eius, quòd hic liber ſit germanus. Nam præter alia Plato proximè Hippocratis diſcipulis tempore ſucceſsit, quorum ſi cuius liber eſſet, ipſum autoris nomen fuiſſet inſcriptum. Nã prius quàm in Alexandria & Pergamo reges eſſent creati, qui veteribus libris comparandis vincere ſe mutuò contendebant, nondum opus falsò fuit inſcri ptum: verùm poſtquàm præmium capere inceperunt, qui vetuſti cuiuſdam ſcriptoris monumenta ip-

dri mortem extiterunt: Plato autē ante Alexandri principatum hæc memoriæ mandauerat, quum nullę adhuc inſcriptiones eſſent dolo effictæ, ſed ſuum quiſq; liber ſcriptorem titulo repræſentaret. Itaq; Plato fatetur, ſe ſecundum Hippocratis methodũ de animæ natura conſiderare, vt ille de corpore: fieríque hoc aliter poſſe negat, antequàm totius naturã habeas cognitã. Nonnulli tantùm aberrarunt, vt tam mirabilem methodũ, alterius cuiuſdã eſſe cenſerent, eò quòd is qui primùm rem adeò magnam & grauē inuenit, demonſtrationē ipſius ſcribere non ſit grauatus. Quomodò enim non magnum & graue cēſeas, omnium generatorum corruptibiliúmq; corporum elementa inuenire? quomodò non multò magis demõſtrationibus fidem facere? Atq;
hæc

hæc in verſibus ne totis quidē tre-
centis, ſed multò paucioribus com
plecti potuerit. Non enim veriſimi
le eſt Hippoc. in omnibus medican
di prænoſcendíq; inuentis, elemen
tis tanquàm demonſtratis vti, nuſ-
quam verò demonſtrationē ipſorū
explicaſſe. Hæc igitur ex ſuperfluo
mihi dicta ſunt, vt oſtenderē, ger-
manū Hippocratis eſſe librum. Nō
tamen in hoc ceu ſeriò ponendum
eſt ſtudium, ſed de veritate eorum
quæ in ipſo conſcripta ſunt, accu-
ratè conſiderandum eſt. Id autē nos
in opere de Elementis ex Hippocra
tis ſententia, factitauimus: Quod
quum inuidi apud omnes eruditos
in pretio haberi viderent, frigidam
defenſionem attulerunt, cur librū

opera cóſcripſerit, pro confeſſo habetur. Quoniã verò æmuli, vt ſunt impudentes, etiam iis quæ apud omnes in confeſſo ſunt, & omnium conſenſu probantur, contradicũt: idcirco alterum opus edidi, tali inſcriptum titulo, Quòd etiam in aliis operibus Hippocrates eandem habere opinionem, quàm in libello de Natura hominis, videatur.

SCHOLIA.

QVanquàm in morbis hi ſunt minus periculoſi, qui temperiem habent ſimilem ætati, temperaturæ & habitui ægri, ác etiam temperaturæ aëris, quàm qui cum nullo horum cõgruũt, vt Apho. 34. lib. 2. tamen ſolicitudo maior habenda eſt, vt illis cauſas ſalubres opponamus, vt morbis pituitoſis, hyeme calfacientia, ſiccantia: bilioſis, æſtate refrigerantia, humectantia. Quæ valentiora tutò his temporibus in morbis congeneribus exhibentur, cùm tempora hæc ſuam ſeruant naturam, vt æſtas caliditatem, ſiccitatem: hyems frigus, humiditatem.

FINIS.